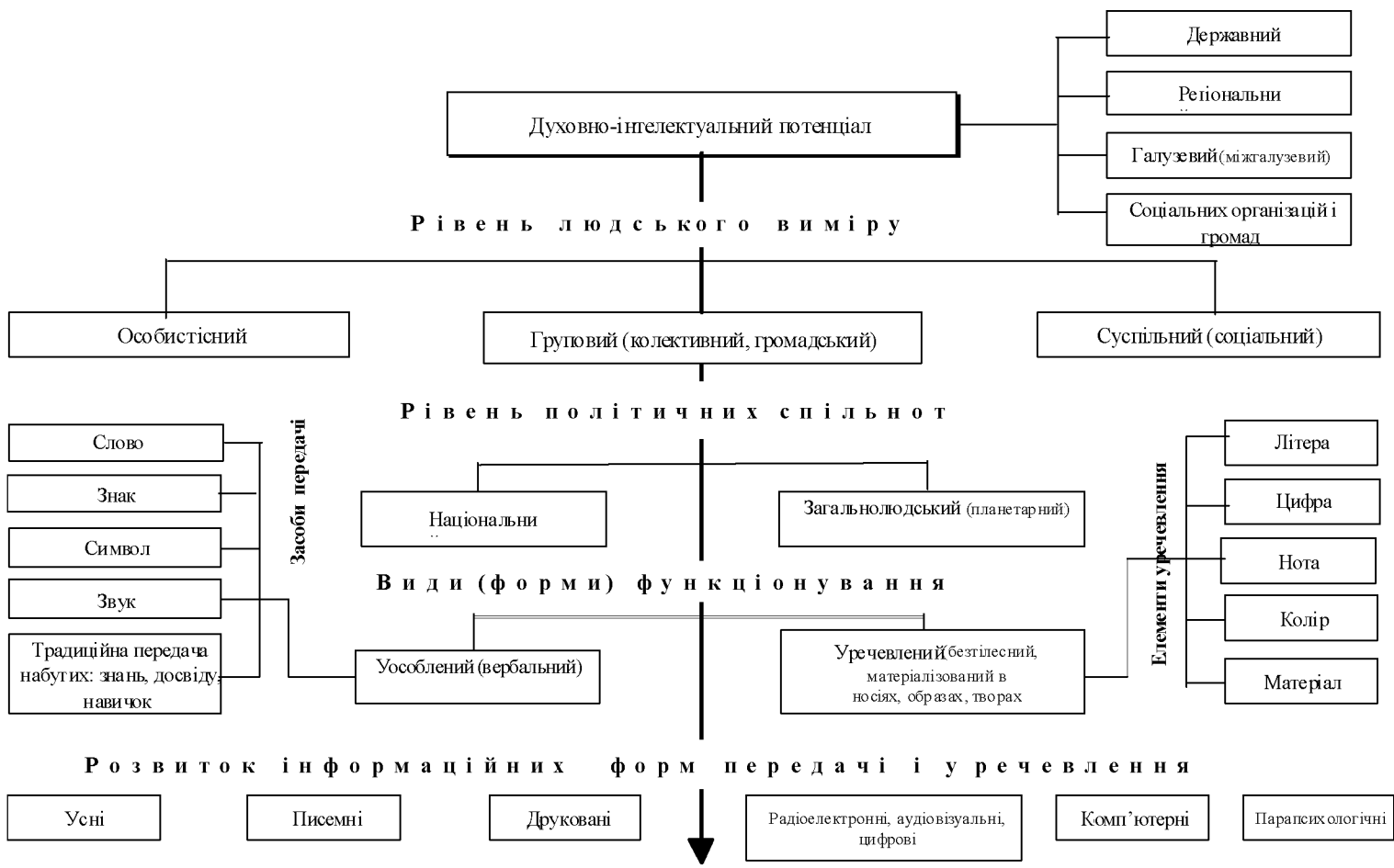
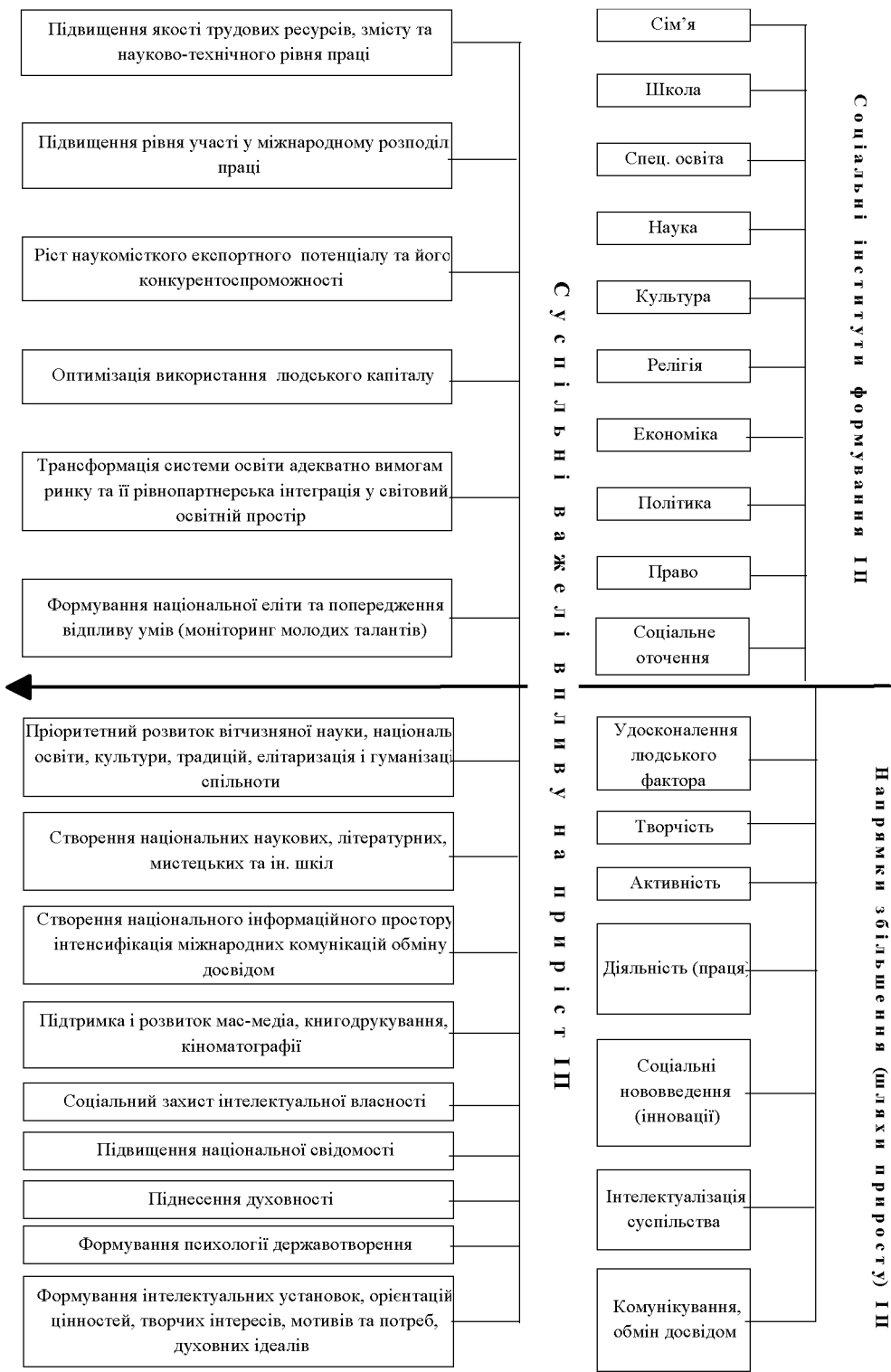

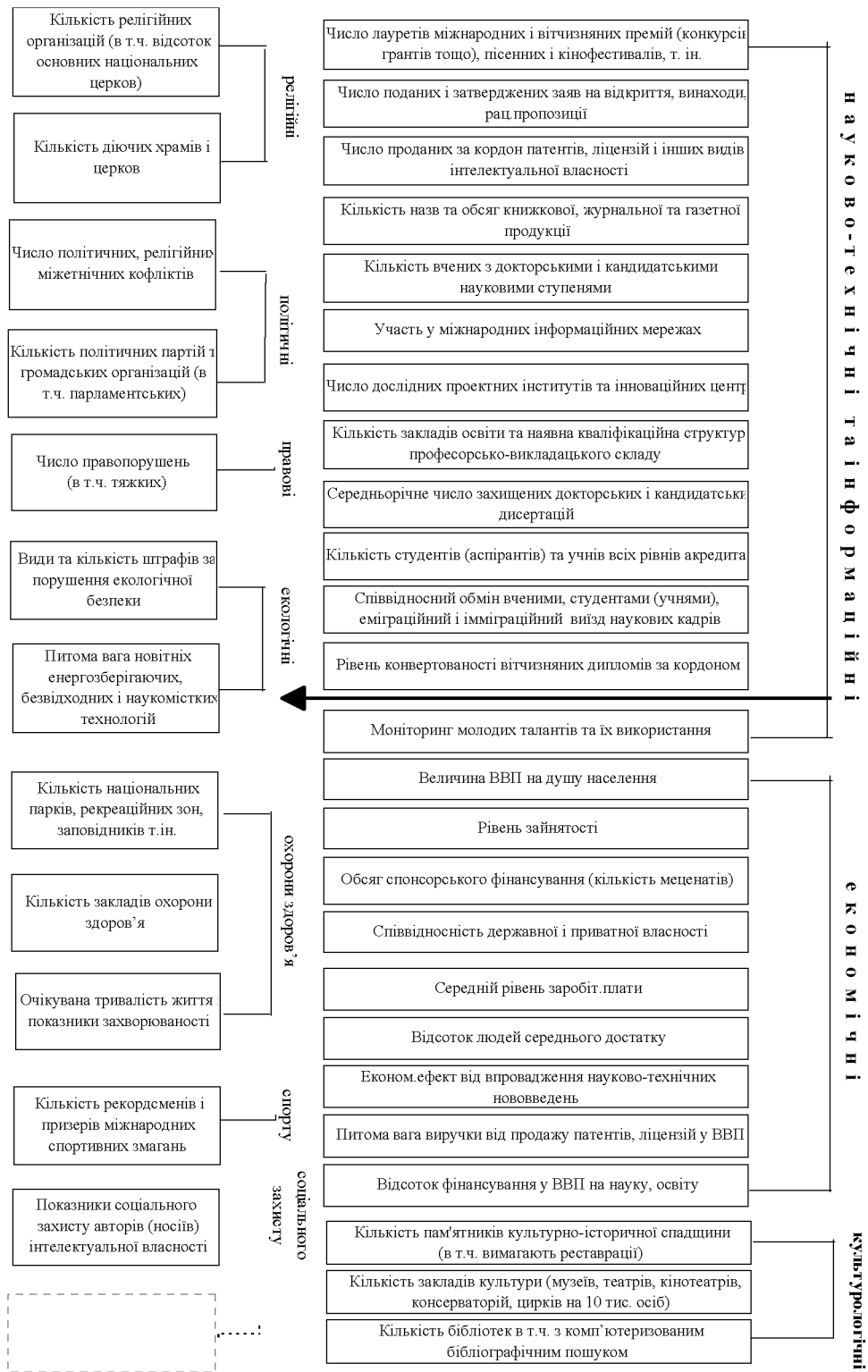
Структура розвитку духовно-інтелектуального потенціалу

Продовження структури

Емпіричні референти (соціальні індикатори) інтелектуального забезпечення сучасних трансформацій УНІ

ДУХОВНО-ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ В СИСТЕМІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ І ГУМАНІЗАЦІЇ СОЦІУМУ

ВОВКАНИЧ Степан Йосипович, доктор економічних наук, професор, академік Папської академії соціальних наук (Ватикан), провідний науковий співробітник Інституту регіональних досліджень НАН України, м. Львів

Очевидно, що вже в заголовку статті є фундаментальні три висхідні речі: духовний, інтелектуальний та потенціал, які самі собою – традиційно самодостатні і окремо є загальноприйнятими поняттями в їх усталеному семантичному (смысловому) та аксіологічному (ціннісному) сенсі. Проте, коли вони складають вжите вище словосполучення, тобто разом творять вислів, то формують якісно новий науковий термін, який у методологічно-понятійному контексті вимагає додаткових пояснень і усвідомлень як комплексна триєдина дефініція. Отож, що ми розуміємо під означенням духовно-інтелектуального потенціалу на різних рівнях формування його складників і чому, власне, та чи в звичному трактуванні використовуємо квінтесенцію "духовний" як суспільно-моральну основу не лише модернізації економіки і гуманізації соціуму, а і творення нової соціогуманістичної парадигми буття української нації, де збереження її ідентичності нині можливе тільки за умов реалізації, по-перше, міжнародного ефективного захисту і людини, і корінного народу; по-друге, зеленої світової ідеології державотворення щодо країн, які стали (стають) на власний шлях розвитку; по-третє, імперативу неприпустимості щодо їх ренесансу будь-яких неоімперських, асиміляційних чи дискримінаційних посягань?

Духовно-інтелектуальний потенціал (ДІП) нації, групи, людини (або в іншій модальності – держави, регіону, будь-якої організаційної структури) – це їх спроможність творити, нагромаджувати та використовувати нові знання, проекти, ідеї, тобто різну семантичну інформацію як інтелектуальну власність для свого (і не лише свого) розвитку – соціально-економічного, науково-технічного, духовно-культурного, морально-правового тощо. Тобто йдеться про духовний (ідеальний) вимір та соціальна значущість інформації – приріст (ΔІ) знань: їх новизну, масштабність та перспективи застосування для піднесення як матеріального добробуту, модернізації та інтелектуалізації економіки, так і духовності людини, її моральності та якості (а, може, і сенсу) життя загалом. ДІП - це взаємодіючі стратегічні пріоритети, які характеризують одухотвореність і соціальну спрямованість не лише інтелекту, а й визначають суспільні, національні, політичні та інші орієнтації його носіїв, загальнолюдські цінності творців інтелектуальної власності, їх мотивацію та рівень внеску в здобуток людства на шляху пізнання та прогресу, зокрема місце і значення в цьому процесі такого креативно-продуктивного соціального прошарку, як національні та світові еліти. Когнітивно-творчий, інформаційно-ціннісний імператив щодо ДІП є універсальним – він стосується людини, громади, нації та людства в широкому контексті їх поступу та ролі при цьому процесів передавання та творення нових знань, інформації як писаного і вербального Слова. Без перебільшення, у цьому імперативі – майбуття України, доля втілення її національної ідеї.

Отже, визначення векторів та опрацювання відповідних механізмів підвищення ДІП для будь-якого рівня (області, країни) його формування вимагають **комплексного і міждисциплінарного** підходу до вивчення не лише соціально-економічних, науково-технічних, інформаційно-освітніх, соціолінгвістичних, демографічних, духовно-культурологічних, соціально-психологічних, політичних та інших чинників, а й розробки системи

соціальних індикаторів, які служили б адекватними емпіричними референтами поступу кожного народу, належної реалізації його національної ідеї в колі вільних держав світового співтовариства як самостійної одиниці, що має національні інтереси, відповідні ресурси, рушійні сили державотворення та мотиви становлення модерної нації, власні духовно-культурні цінності, інтеграційні преференції та цивілізаційні орієнтири розвитку.

Фактори, що нині найбільше впливають на творення модерної нації як державотворчої і цілісної спільноти та самостійної одиниці світового співтовариства, можна згрупувати у три умовні блоки: а) **матеріальний** (територія, національна економіка, соціальна інфраструктура, об'єкти матеріальної культури тощо); б) **духовно-культурний** (освіта, наука, культура, релігія, суспільна пам'ять, національна ідея, свідомість, традиції, звичаї, ментальність і т. ін.); в) **інформаційно-комунікаційний** (мова, національні засоби інформації та суспільні мережі комунікації, видавнича справа, інформаційний, масмедійний та інші простори).

Усі блоки факторів забезпечують **середовищеспроможність** нації щодо свого відродження та збереження **автентичності простору**, необхідного і достатнього для адекватного відтворення титульного народу в розмаїтті світового співтовариства, тобто системно охоплюють комплекс можливостей для самореалізації і розвитку своєї тотожності. Всі блоки з позиції розвитку української нації та державотворення – життєво необхідні і взаємопов'язані. Сьогодні Україна є залежною від енергоресурсів, проте таких країн – чимало, але всі вони не втрачають і не втраять свій суверенітет, якщо на його збереження працюватиме інтелект нації. Двадцятиріччя Незалежності України показує, що чи не найбільшою небезпекою є її неспроможність соборно і остаточно звільнитися від окупації національного інформаційного простору, історичної пам'яті та млявості ефективно творити і використовувати знання для поступу.

Через те сучасна специфіка небезпек України у тім, що саме чи не два останні блоки вимагають найбільшої уваги, потребують **зеленої ідеології** як суспільної стратегії виправлення духовної екології його розвитку. Адже через слабкість їх опірної (імунної) системи під загрозою опинилися матеріальний, економічний блоки. Екзистенція української національної ідеї, суверенітет України великою мірою залежать від інформогенних чинників та духовно-інтелектуальних потенцій народу, його цінностей, в першу чергу – національних еліт. У XXI тисячоріччі лідерами світового розвитку стануть держави, для утвердження національних ідей яких дедалі більше використовуватиметься такий невичерпний інформаційний ресурс як **інтелектуальний** капітал, створений **одухотвореним** розумом нації, суспільні інститути **руху** інформації, **передавання** традицій від покоління до покоління, з одного боку; з іншого, – нарощення темпів творення **нових** знань, реалізації інновацій, дедалі більше усвідомлюючи індивідуально, соціально: хто "Я" і суспільно – хто "МИ", з чим і чи до світла знань рухаємося. Якщо знання – сила, то їх суспільний рух – це свідоме використання цієї сили для середовищеспроможності людини (нації), тягlosti її розвитку та досягнення рухомої рівноваги в гармонійному поєднанні традицій та інновацій, духовної ідентичності та матеріальної модернізації.

Духовність як домінанта процесів передавання інформації, знань та збереження тягlosti розвитку нації

Ми сьогодні багато дискутуємо, пишемо і турбуємося з приводу втрати національної газової транспортної системи, але нічого не говоримо про дефіцит духовності в соціумі, в друкованих і електронних ЗМІ, про втрату українського кінематографа, відтік інтелектуальних умів, зниження якості освіти, науки, посилення зросійщення мовно-інформаційного і релігійного просторів, зникнення початкових шкіл, бібліотек в малих селах, їх занепад як колиски етнічної ідентичності українців. Свого часу відомий філософ С. К'еркегор зауважив, що люди зазвичай надто серйозно переживають з приводу втрати маєтку чи бодай гаманця, навіть будь-якої матеріальної речі, а водночас зовсім не клопочуться,

гублячи своє "Я", власну самість, бо належно не цінімо ті інформаційні, духовно-інтелектуальні чинники, що формують нашу автентичність. Що більше: просто не помічаємо цього драматичного факту.

Ця думка один до одного може бути перенесена на проблему екзистенції, самоідентифікації та розвитку української нації, руйнації її мови, культури, не включення в процеси суспільного оновлення духовних цінностей, традицій, ресурсу знань, досвіду, зрештою, інтелекту. Не вміємо, а часом і не можемо розпалити вогонь патріотизму в національно збайдужілих душах, піднести довіру до розбудови української України, подвижників її ідеї. Значна вина за втрату національної ідентичності і гордості лежить на державі, її гуманітарній політиці, яка не сприяє самоутвердженню українського народу як соборної нації, не впроваджує інститутів управління ідеологією такого самоутвердження на індивідуальному рівні, формування адекватного (червонокнижного) духовно-інтелектуального забезпечення процесів державотворення та культурного відродження, особливо **перманентності передавання** слова, знань, традицій від покоління до покоління як духовних (інформаційних, ідеальних, а не тільки матеріальних) інституційних джерел тяглості життя, підвищення його якості, державотворчого наповнення, розбудови національного простору та ідеалу.

Отож, саме у цьому контексті шукаймо домінанту і сенс поняття "духовний", новизну та потребу його введення в суспільний обіг. Дискурс "духовний" не пов'язаний виключно з релігійною чи церковною природою. Праця вчителя, науковця – також духовна, тут передача і здобуття знань. Вона передовсім віддзеркалює силу розуму, зокрема інтелекту як випереджальної реакції людини (нації) на необхідність передавання традиційних та створення нових знань, їх використання для соціогуманістичного розв'язання потреб сьогодення і майбуття. Широка соціалізація духовності пов'язана з інтелектуалізацією, елітаризацією і гуманізацією спільноти щодо спроможності, по-перше, генерувати нові знання; по-друге, безперервно їх передавати наступним поколінням, широко та інтенсивно їх застосовувати; що більше, приростити досвід минулого як нематеріальний (інформаційний) актив, як здобуток (невичерпний ресурс) людського капіталу, який у разі розкриття може стати творчим потенціалом сучасників у ділах їх добрих.

Проте креатив людини не завжди скерований на творення тільки **добра**. Шкода, але добро і зло йдуть поруч, їх творить інтелект, одного і того ж складу сірі мозкові клітини як завойовника-асимілятора, так і повстанця. Більше того, завойовник зловмисно перериває передачу інформації від покоління до покоління, поширення традицій поневолених, аби їх асимілювати. Фюрер чи вождь всіх народів креативно продукували не лише інформацію, а й дезінформацію, яка не сприяла правді, розвиткові – національному, сталому чи ноосферному. Коли йдеться про ДП нації чи людини, то головне, на наш погляд, - інформаційний (духовний, ідеальний) процес генерування нових і передавання нагромаджених знань, досвіду, навичок саме задля "роблення добра". Рушійною силою є культура, освіта, наука, проте спонукує чинити добро лише одухотворений інтелект, а також людський капітал, природа якого хоча завжди – інформаційна, однак, це не гарантує духовно вмотивоване використання знань, досвіду, інновацій для добра і прогресу.

З висоти ХХІ сторіччя дедалі більше кожній мислячій людині стає чимраз видніше, що весь комплекс як вірогідних, так і надуманих істориками причин завойовницьких дій усіх імперіалістичних, самодержавних і тоталітарних режимів світу впродовж усіх часів, спрямованих на розширення свого панування над іншими націями та народностями, можна звести до одного: вони хотіли створити світ (новий німецький порядок, руський мир) на свій штиб і для себе, забуваючи, що він уже давно створений і для всіх людей і націй. Усі вони керувалися егоїстичними інтересами, послуговувалися силою, в т.ч. інтелекту не для добра та допомоги слабшим, і використовували його не в гармонії з духовністю та любов'ю до іншого народу, а, навпаки, для насилля над ним і для свого панування.

Загарбники забули істину: світ був створений Богом і людина, приумножуючи його розмаїття, творить добро, а зодноріднюючи чи знищуючи, – чинить зло. Вони забули, що всі

людські спільноти, нації і народності, їхні мови та культурні традиції повинні розвиватися (а не вмирати) на обітованій землі кожного (а не вибраного) народу як складові духовно-інтелектуального багатства світової різноманітності, не ними, завойовниками, створеної. Проте в усі часи агресорам завжди було замало свого, вони зазіхали і зазіхають на добро, набуте працею інших націй та народностей, на чужу землю, мову, культуру, на природне право мати власну церкву, навіть на чуже ім'я, як це зробили московські імператори щодо предків українців у Київській Русі – русинів (русичів). Аби Київська церква не стала Помісною, національною, її підступно анексувала Москва. Загарбники чи то царські, чи більшовицькі не знали і не хочуть знати, що одержавлена “цареславна” церква не може славити Бога “правильно”, що одухотворення інтелекту (індивідуального чи суспільного) відбувається лише тоді, коли він соціально зорієнтований і не спрямований на поневолення, приниження та асиміляцію іншої людини або іншого народу – нечисленного чи численного, братнього чи не дуже, на анексію Помісної Церкви сусіда. Нинішнє твердження ідеології "русского мира" в Україні – це проект пролонгації нищення українськості.

Шкода, але дарований лише людині інтелект, як і пов'язана з ним творчість, і далі виступають в соціальній практиці як рушійною, так і руйнівною силою, а слово є носієм як правди, так і неправди. Навіть більше: в силу свого розуму та таланту, густо замішаних на непомірній амбітності, ненаситності та заздрості, колонізатор, диктатор, уявивши себе Богом (принаймні його помазаником на землі), а свою мову, культуру богоугодною, церкву канонічною і єдиноправильною, вогнем і мечем утверджує їх, безбожно нищить традиції на завойованих просторах, а в сучасних умовах дедалі частіше робить це за допомогою новітніх безкровних методів, без оголошення війни (хіба що газової) – шляхом інформаційного імперіалізму свого слова. Упродовж усіх часів завойовники насамперед ціляться в **слово, інтелект** поневоленого народу, в його національну **еліту** як основного творця духовно-інтелектуального потенціалу, носія культурних, освітніх традицій. Вони хотіли і хочуть переінакшити душу народу, без покорення якої немає перемоги над ним, незалежно від території його проживання, насильно утверджуючи імперське середовище, семіотику завойовника, стирають в пам'яті завойованих все національне, набуте віками корінним народом.

Світові тенденції розпаду колоніальних імперій і ренаціоналізації (відродження, усамостійнення націй) не усунули негативного фактора **імперіалізму слова**. За сучасних умов глобалізації інформаційного простору, економіки, розвитку супутникових систем комунікації та телебачення можливості імперіалізму слова зростають, оскільки інформація не знає національних кордонів. Її лавиноподібний потік, у творенні якого домінують розвинені країни, невинно збільшується. Цей потік, проникаючи мало не до кожного дому, до кожної сім'ї, не лише поширює мови й культури метропольних країн, утворюючи всепроникаюче інформаційне поле цих країн, виступає мультиплікатором їхнього подальшого розвитку, а й чимраз більше пригнічує (інгібує) розвиток мовного, духовно-культурного розмаїття світу, часто-густо поширює патогенний текст (насильство, наркоманію, проституцію тощо) постіндустріальних суспільств. Інгібуючий вплив такої інформації є тим масштабнішим, чим більше були ослаблені народи і байдужі до асимілятора.

Конвергенція знань (інформації), яку заповідав у свій час А. Сахаров як шлях вирівнювання (схожості) життя в плані наближення його в різних кутках планети до кращих зразків добробуту, демократії, розвитку освіти, науки тощо, на жаль, чимраз більше уподібнюється до “братніх” взаємин удава і кролика. Якщо там, де сьогодні українці становлять $\frac{3}{4}$ усього населення, на 100 корінних мешканців припадає лише 7 газет українською мовою, а на 100 росіян – 54 російськомовні газети, не говорячи вже про потужну дію щедро виплеканих імперією зла російськомовний (і російських за духом) електронних ЗМІ, то чи можна вважати, що припинилося багатівкове змосковщення України? Це наводить на думку, що сучасна геоінформаційна ситуація така, яка ригористично вимагає об'єктивного врахування на державному рівні сучасних тенденцій не

лише глобалізації інформаційного простору, а й розширення масштабності відродження націй, не лише закономірностей процесів конвергенції (здебільшого негативної) інформації (ентропії), що збільшує невизначеність і хаос, а позитивної, одухотвореної негентропії, що гармонізує і упорядковує світ в умовах настання ери інформатизації, водночас є **соціогуманістичною** запорукою екзистенції нації, збереження її етнічної totoжності та розвитку духовно-інтелектуального потенціалу в загрозованих обставинах (рис. 1).

Ретельний розгляд багатофакторної структури розвитку духовно - інтелектуального потенціалу засвідчує принаймні три речі. По-перше, до природи ДПП слід насамперед ставитися як до інформаційного (ідеального, нематеріального) феномену і вічного джерела **творчості**, де інтелект відіграє домінуючу роль, в т. ч. і нашого руху до Європи. Кожна нація, якщо вона хоче мати майбутнє, повинна одухотворити і широко соціалізувати інтелект як невичерпний інформаційний ресурс і потенціал розвитку, зробити його реальними активами сьогодення – інструментом творення добра заради майбуття. Духовність, інтелектуальні здобутки (приріст інформації, їх світове визнання) консолідують націю, сприяють гордості за неї. Олімп справжньої творчості належить патріотичним інтелектуалам, праця і талант яких у шатах духовності та любові до людини і людства склали (складають) потужну рушійну силу прогресу чи то вітчизняного, чи то загальнолюдського, цивілізаційного виміру.

По-друге, формування позитивного іміджу України та посилення її впливовості у світі лежить саме на духовно-інтелектуальному коді соборності народу: соціалізації української мови, інформаційного простору, ідеології національної стратегії розвитку, багатій мистецької палітри, історії корінного народу як об'єднавчих чинників регіональних специфік. Йдеться про втілення формули універсуму буття людини і нації – **“єдність через різноманітність”**. Чи не є у цій формулі інформаційна основа семантичної (сислової) та аксіологічної (ціннісної) сутності поняття багатства єдності розмаїття всього створеного людиною? Саме ця теза, як показали дискусії на круглому столі “Українська національна ідея (УНІ) як духовно-інтелектуальний код соборності народу: етнічний, інтеграційний та цивілізаційний вектори”, що був проведений Інститутом регіональних досліджень НАН України 14 червня 2011 року, гармонізує сутність створеного з семіотикою (системологією знаків) нагромадженого розмаїття інформації знань, досвіду, винаходів, творів мистецтва тощо.

Навіть побіжний огляд опрацьованої структури ДПП, не кажучи вже про системний аналіз елементарних інформаційних складових створеного духовно-інтелектуального продукту, підтверджують, що набуте багатство розмаїття – це усього-на-всього сутність геніального комбінування з простою структурою знаків (символів) – літерою, цифрою, нотою, кольором, матеріалом тощо. І культура в цьому контексті – це все те, що створила духовна, наділена хистом та інтелектом людина, з її добрими, а не злими геніями, на котрих, шкода, соціум часто дивиться як на своїх кумирів, які просто є шовіністами, завойовниками і колонізаторами.

І, по-третє, ДПП має **триєдину** інформаційну природу (джерело ідеї, канал її передачі та суб'єктно-об'єктний приймач), тому його розгляд непродуктивний поза **інформацією** як предметом (ресурсом) і результатом творчої праці – відповідних рішень щодо прискорення прогресу, поліпшення національної безпеки **українства**, матеріального і духовного стану української нації, її мови, культури тощо. Це диктує важливий імператив державотворення і становлення українців модерною нацією: визнати інформацію, знання, інтелект важливими ресурсами сучасного соціально-економічного і духовно-культурного розвитку. Інтелектокористування, соціальний **рух** інформації стають основними його чинниками. Відсутність сформованих у цьому напрямку ціннісних орієнтацій, соціально-психологічних установок та державотворчих потреб не тільки не інтенсифікує продукування **сучасниками** нових знань як чинника національної безпеки і спроможності народу творити на своїй землі повнокровне середовище, а відтак простір для власного розвитку, а призводить до того, що залишаються цілими пласти нагромадженого знаннево-інформаційного ресурсу та незадіяним інтелект **попередніх** поколінь нації, тобто належним чином не твориться її **майбутнє**.

Механізмом, який, на наш погляд, забезпечує тяглість розвитку культурних традицій, систем освіти, науки, інформаційно-мовного простору та інших чинників формування духовно-інтелектуального потенціалу як в національному, так і в євроінтеграційному (євроатлантичному) контекстах, є **підвищення** духовної інформаційної мобільності (**ДІМ**) кожної нації в напрямку активізації інноваційної діяльності, інтелектуалізації економіки, збереження національної ідентичності, гуманізації соціуму тощо. Важливість цього виду мобільності зростає на пострадянських просторах мірою прискорення темпів глобалізації, яку генерують держави інформаційного (постіндустріального) рівня розвитку і яка дедалі інтенсивніше проникає в країни, — вже ослаблені російським чи іншим колоніалізмом, що винятково вирізнялися цілеспрямованою асиміляційною мовною політикою, нищенням національних еліт, вітчизняних систем освіти, культури тощо. Ця подвійна небезпека є особливо відчутною і загрозливою для України, де попереднє (до речі, упродовж кількох років) «братнє» російщення було настільки тотальним, а для зарубіжжя «невидимим», що навіть й зараз за імперською інерцією українськість легко нівелюється цинічною "теорією" буцімто генетичної близькості двох (справді слов'янських, але різних) народів, постімперськими заявами щодо спільності їх земель, морів чи навіть піддаванням сумніву окремішність української мови, культури тощо.

Подвійний глобалізаційний тиск, до якого системно залучаються політичні, економічні, релігійні, соціально-психологічні та інші важелі, не вщухає. Створення ЄСП, зокрема не на паритетних засадах його наднаціональних структур, безумовно, підсилить цей тиск. Це вимагає від сучасної України, західні кордони якої стали східними кордонами ЄС, зосередження уваги на факторах як **межовості**, так і підвищення духовно-інформаційної **мобільності нації**, аби протистояти асиміляційним впливам, зберегти свою ідентичність, державну незалежність і не відстати від переднього краю цивілізаційного розвитку. Адже можна, як свідчить наша недавня, хоч вже так далека історія, бути географічно в центрі Європи, зовсім не означає - опинитися в плані розвитку поза нею.

Усе це, як й багато іншого, змушує до пошуку та активізації **форм** названої мобільності нації (держави, окремих особливостей чи їх організацій) як своєрідних **соціальних амортизаторів** між процесами глобалізації та ренаціоналізації, що стимулюють суспільний **рух** інформації в напрямку підняття «планки» знань, освіти, науки до світового рівня, їх позитивну конвергенцію, водночас не знищують і не залишають на узбіччі прогресу вікову традиційну культуру корінного народу, його мову, звичаї, обряди тощо. Навпаки, ці форми мали б сприяти виявленню тих **внутрішніх** чинників екзистенції кожної нації, які можна залучити для піднесення такої планки всередині країни, аби певною мірою гармонізувати та гуманізувати **зовнішні** інформаційні впливи, їм протистояти (гальмувати їх), активізувавши локальні детермінанти **ренаціоналізації** як пріоритетні для духовного і культурного забезпечення внутрішніх етноренесансних процесів.

Йдеться про ендогенні (внутрішні, що стимулюють національне й духовне відродження) та екзогенні (зовнішні — імперські, глобалізаційні, — які нівелюють традиції народу, привносять асоціальні явища постіндустріального світу, негативи конвергенції, колонізації і т. ін.) чинники дифузії знань, інформації, досвіду тощо. Якщо конвергенція інформації (знань) більше пов'язана із світовими процесами їх дифузії (в розумінні вирівнювання науково-технічного, технологічного рівнів розвитку націй, а не глобалізаційний нівелюванням їх культур, мов, традицій), то ДІМ нації — є стимулом ренаціоналізації, точніше є локальною системою прояву ренесансних явищ за будь-яких обставин (конвергенції, глобалізації, асиміляції і т. ін.), загрозливих для збереження автохтонності.

У процесі досліджень абревіатура **ДІМ** нації склалася випадково, але за нею виразно видно розгорнуту в напрямку як суспільного **загалу**, так і **ядра** нації — державотворчих еліт — метафору, що нагадує усім: для духовного і національного відродження кожному народові потрібно насамперед побудувати свій **дім**, тобто мати власну державу, за Патріархом Андреем Шептицьким, мати "рідну хату". І альтернативи цьому немає. У такому,

власне, національному домі органічно функціонуватиме своя культура, освіта і мова, свої традиції, звичаї та інформаційний простір, енергія чину народу і сила розуму. Словом, дім виконує роль суспільної клітинної **мембрани**, яка оберігатиме традиції народу, фільтруватиме і «впускатиме» зовнішні новації, потрібні для прискорення темпів розвитку націй, водночас — збагачуватиме розмаїття світу національними здобутками. Про конвергенцію інформації (знань), позитиви їх дифузії за умов глобалізації можна говорити тоді, коли нація має свою державність. Лише тоді народ матиме перспективи розвитку і від глобалізації, і від інтеграції, коли він живе (чи прагне жити та працювати) за європейськими (світовими) соціально-економічними стандартами і трудовими вимогами; має розвинену систему освіти, науки і є достатньо викристалізованою нацією, яка усвідомлює своє "Я" і суспільну роль власної держави, відповідно поціновує свій дім і себе як господаря у ньому, суверенність держави, її інтереси.

Отже, ДІМ нації — це **універсальний механізм природної** (а не насильно привнесеної) **моделі** соціалізації позитивних здобутків глобалізації, які акумулюють прогресивні новації людства без втрати етнічної, культурної, мовної, релігійної та іншої ідентичності народів світу, і чи не єдиний шлях (точніше — ексклюзивний) здобуття кожною нацією статусу суб'єкта загальноцивілізаційного розвитку як **планетарного** процесу. Він гармонійно поєднує новації і традиції в людських спільнотах, з одного боку, а гуманізм, рівнопартнерську взаємодію та діалогічність систем «нації-людство» (чи навпаки), — з другого. У цьому випадку роль суспільної клітинної мембрани стосовно людства виконують особистість, сім'я, громада, нація (державна), особливо її еліта; природно, що на цих же рівнях здійснюється духовна інформаційна мобільність — творення, передача, рух знань, досвіду, традицій, новацій тощо.

Відповідно механізм (система) духовної інформаційної мобільності нації реалізується у **вертикальній** (передавання знань з покоління в покоління) та **горизонтальній** (творення соціальне нових знань, досвіду) **формах**, в яких на практиці конкретизуються певні напрямки (вектори) руху **традиційної** та **нової** інформації (знань, досвіду) у суспільстві, її зміст, а також віддзеркалюються цінність, новизна переданої чи здобутої (запозиченої чи власної) інформації, знань, досвіду — тобто потенціал різних новацій та традицій, що забезпечують поєднання **модерності і тяглості** розвитку, "вертикалі" консерватизму і "горизонталі" його інноваційності.

Вертикальна форма репродукування (передавання, руху) традиційних знань та набутого досвіду здійснюється суспільними інститутами навчання, різними структурами поширення інформації від покоління до покоління — сім'я, національна освіта, культура, звичаї, виховний ідеал і громадська думка, норми поведінки, цінності, орієнтації, ЗМІ, традиційна семіотика і ландшафт навколишнього середовища тощо. За їх допомогою формуються історична пам'ять, духовність, національна свідомість, гордість і менталітет народу, базовий (ресурсний) рівень культури, знань і досвіду. Передача інформації з покоління в покоління сприяє вертикальній ідентифікації людини, формує почуття її національної **ідентичності** на основі одержаних від навколишнього середовища знань, досвіду, традицій, звичаїв, навичок тощо. Тобто діють вертикальні генно-етно-середовищні механізми впливу — ті внутрішні та зовнішні інформаційні чинники, що творять **пізнавальне** духовно-інтелектуальне національне середовище (звуковий простір) і відповідне інформаційне поле впливу (навчання, виховання, наслідування тощо) на розвиток національного життя.

Горизонтальна форма продукування (творення) **нових** знань і модерної практики реалізується на рівні одного покоління чи особи — систем вітчизняної науки, різних структур національних інноваційних центрів, творчо-інтелектуальних організацій, технопарків, бізнес-інкубаторів, пошукових груп і т. ін. За допомогою їх **креативно-когнітивних** зусиль створюється інтелектуальна власність народу, нові проекти та товари, власні винаходи, наукомісткі технології, ноу-хау, всілякі нововведення, методики і методи з різних напрямків діяльності. Тут людина є не лише **об'єктом** навчання чи пасивного впливу інформації, а її **творцем**, себто виступає в суспільстві як активний творчий його **суб'єкт**.

Вона виконує роль такого суб'єкта і тоді, коли творчо впроваджує запозичені передові знання та досвід.

Соціальні інститути, які активізують суспільний рух інформації "по-вертикалі" – від покоління до покоління (сім'я, школа, ВНЗ), а також "по-горизонталі" – на рівні одного покоління чи "окремої особистості" (наукові, проектно-конструкторські організації, інші інституції сприяння науково-технічному, технологічному прогресу, інноваційній діяльності), – під час колонізації України повною мірою не виконували не тільки функції спадковості (тяглості, наступності) розвитку, а, значить, не інтенсифікували поступ українців "**по-діагоналі**", тобто фактично заважали **гармонійно** поєднувати власні традиції і своє (світове) новаторство, разом йти в таким спосіб зі всім світом по шляху цивілізації. Якщо зловмисно сповільнюються **темпи** просування вперед на цьому шляху, немає ні власних винаходів, ні творчих запозичень, а є радянська інформаційна ізоляція, тотальне імперське (царсько-більшовицьке) русифікаційне зодноріднення, то раніше чи пізніше гноблена нація стає не **середовищеспроможною** щодо збереження своє тотожності та набуття необхідної конкурентоспроможності в сфері освіти, науки, а відтак економіки. Іншими словами, йдеться про **зелену ідеологію** державотворення, яка б активізувала суспільний рух знань, інформації, динаміку інноваційного розвитку, а українці не стали б нацією, що занепадає, водночас спільнотою, яка не є ковітальною. Адже уповільнення суспільного руху інформації призведе до того, що названі соціальні інститути в Україні ні самі не відроджувалися як когнітивні (пізнавальні, інтелектуальні) етносоціальні і етнопсихологічні творчі структури, що виступають своєрідними соціальними механізмами підвищення духовно-інформаційної мобільності нації, ні її інтелектуальне та найбільш активне ядро творення **нового** – вітчизняної еліти, від діяльності яких залежать нині суверенітет держави, перспективи її **випереджального** розвитку і втручання у міжнародний поділ праці.

З огляду необхідності підвищення духовно-інформаційної мобільності нації в контексті підсилення її середовищеспроможності серйозної уваги потребує **третій (по-діагоналі) вектор** розвитку, який як рівнодійний, власне, складений з врахування сил (дій, чину) двох перших напрямків (вертикального і горизонтального), є інтегральним індикатором формування комфортних умов для всебічного розвитку народу, його відродження і розширеного відтворення як ковітальної спільноти. Тобто для зміцнення середовищеспроможності нації як її **соборної здатності** вирватися на передові позиції науково-технічного, соціально-економічного, а відтак цивілізаційного прогресу, зберігши вітчизняний, ексклюзивний доробок багатьох поколінь корінного народу для себе і та світової культурної мозаїки.

У цьому контексті, вважаючи знання, інформацію та одухотворений інтелект рушійними силами розвитку будь-якої країни, а національну еліту – їх основним продуцентом і носієм, можна на основі **діяльнісного** підходу до завдань випереджального розвитку України виразно виокремити поняття "**потенціалу**" і "**ресурсу**", які часто помилково ототожнюються. Скажімо, за інерцією при оцінці інтелектуального розвитку суспільства використовуємо дані про рівень освіти населення чи зайнятих у сфері розумової праці, в т.ч. наукової, про кількість ВНЗ тощо. Проте, аналізуючи кількісні показники, які, безумовно мають певне якісне навантаження, не можна обійтись без певних застережень. Адже кількість закладів освіти чи кандидатів наук – це лише **обліково-статистичний** показник, а не **діяльнісно-результуючий**, яким є власне, духовно-інтелектуальний потенціал. Китай за кількістю населення давно випередив США і Японію, але лише зараз наближається до їх економічних потуг. Україна, як й інші республіки колишнього Союзу, за кількістю учителів та науковців на кожну тисячу жителів наприкінці 80-х років вийшла на одне з чільних місць у світі. Це, однак, зовсім не означало, що за рівнем розвитку духовно-інтелектуального потенціалу та за орієнтацією на загальнолюдські і національні цінності вони були попереду.

Україна, маючи дійсно багаті земельні ресурси чорнозему, не може створити достатній потенціал забезпечення основними харчовими продуктами; маючи певні лісові, мінеральні,

водні, рекреаційні ресурси, не може їх економно використовувати і перетворити у відповідний потенціал засобами ефективної діяльності, де творилася б додаткова вартість, нові робочі місця. Це актуалізує “діяльнісну”, а не “ресурсну” оцінку будь-якого потенціалу. Ресурс – це те, що ми маємо на “**вході**” в системну діяльність (праці), а потенціал – це показник того, наскільки ефективно цей ресурс використали, який якісний результат отримали “**на виході**” виконаної праці. У цих показників не лише різні одиниці виміру, а й ціла система чинників інтелектуалізації економіки і суспільства в купі з гідними людини умовами праці, з розвинутою інфраструктурою (охорона здоров’я, відпочинку і т. інше). Карпатський регіон, володіючи багатством лісових ресурсів, досі не налагодив глибоку переробку деревини, виробництво сучасних меблів тощо. Ресурс – це складовий, висхідний елемент потенціалу, але не більше.

Отже, духовно-інтелектуальний потенціал – це та частина раціональної діяльності людини, продукт якої водночас має як **інформаційну (ідеальну)** природу, так і **матеріальні** форми передавання знань. Ця інформаційна (ідеально-матеріальна) природа знань не тільки пов’язує минуле, сьогодення з майбутнім, а і є стартовими майданчиками для досягнень ще вищого стану прогресу і нових творчих, виробничих здобутків, розширення кругозору громадян та їхнього пізнання світу. Тяглість розвитку відбувається саме через соціальну **трансформацію** знань, інформації, досвіду, де нагромаджений спільнотою ресурс є інформаційною базою для креативного потенціалу в майбутньому, і навпаки, завдяки довічному рухові інформації цей потенціал – відтак знову стане ресурсом, але вже для прийдешніх поколінь та в новій якості. В інформаційному процесі **передавання** знань, досвіду, традицій – сутність інтелектуальної **духовності** та її ролі у формування відмінностей між характеристиками ресурсу і потенціалу, первородність першого. Продемонструємо це на прикладі з інформаційним ресурсом.

Інформаційний ресурс – результат минулої, а потенціал – живої праці; ресурс – продукт історичного часу і є загальнолюдським надбанням, а потенціал – реальним і національним внеском в інформаційний тезаурус людства; ресурс – обліково-статистична категорія, тобто більше кількісна характеристика, а потенціал – діяльнісно-результативна, яка визначається якістю та ефективністю всієї системи “ресурс-діяльність-результат”; ресурс є висхідним (стартовим) підґрунтям потенціалу, а останній, таким чином, містить у цьому вигляді суще як атрибут минулого й сьогодення (ресурс), так і потенційне (майбутній, більш якісний результат) – власне потенціал. Це означає, що потенціал є категорією завершеної результативної діяльності, де **якість** її учасників – високопрофесійність, творча праця задля власного та своєї держави блага, духовно-моральні характеристики – відіграє першорядну роль. Такий потенціал – це об’єктивізація передовсім інтелектуальної спроможності суспільства на природному шляху тяглості розвитку, його модернізація та удосконалення. Без якісної праці (хоча й з бібліотечними фондами, хоча з лісовими, мінеральними ресурсами) не можна досягти відповідного потенціалу розвитку. Лише якісно удосконаливши національну освіту, можна підняти вітчизняну науку, прискорити духовне відродження і темпи майбутнього поступу України. Наближення до ринкових відносин робить очевидним те, що ринок, інтенсифікація, модернізація – поняття в економіці за своєю суттю й інформаційні, й психологічні. Вони вимагають якісного удосконалення людського чинника, знань людини, перебудови її психології не з позиції праці взагалі, а віддачі та рівня **кінцевого** результату, тобто оцінки її потенціалу в порівнянні з аналогічною вітчизняною і зарубіжною практикою.

Проте, у суспільстві на будь-якому рівні його організації (регіону, громади), як вже згадувалося, відбувається передавання інформації, знань, досвіду, на жаль, і для “роблення зла”. Це теж процес інформаційний, пов’язаний з інтелектом, але не одухотвореним. Генії бувають добрі та злі: без інтелекту не обходяться світовий тероризм, асиміляція і модерне виробництво, продаж зброї бідним країнам, розпалювання регіональних воєнних конфліктів, зловмисні фінансові, шпигунські, дезінформаційні операції тощо. Отож у широкому плані структури духовно-інтелектуального потенціалу акумулюють діяльність **раціональну** та

іраціональну, йдеться про суспільні конструктивні й деструктивні сили, вектор яких не завжди має **соціогуманістичне** скерування. Ця теза знову вимагає певного пояснення.

Поняття “іраціональне” у контексті ДПП, як і в різних, пов’язаних з ним, сферах людської діяльності, не означає “нераціональне”, тобто “іраціональна діяльність” – не тотожна діяльності “**нераціональній**”. У кожній іраціональній діяльності є й **раціональні** компоненти з позиції управління економікою, зайнятості, організації праці. Скажімо, закриті фабрика чи номерний завод випускають отруйні речовини чи пішохідні міни. З огляду суспільного прогресу, гуманізму, одухотвореного інтелекту – це іраціональна діяльність, але одночасно на цьому заводу чи фабриці можуть бути висока трудова та технологічна дисципліни, застосовуватися найновіші матеріали, нанотехнології, досягнення механізації чи автоматизації (роботизації) виробництва і т. ін.

І, насамкінець, розвиток людства – це намагання пришвидшити **темпи** оволодіння знаннями, інформацією, що їх виробило попередні покоління; це інтенсифікація науково-пошукової, інноваційної діяльності з опертям на плечі геніїв, Щоб бути конкурентоспроможнішими в науково-технічному, платеспроможнішими в економіко-фінансовому, середовищеспроможнішими в національному планах, слід бути мобільнішими в інформаційному, духовно-інтелектуальному сенсі, активніше задіявши розум, знання нації та людства назагал. Рівні можливості оволодіти нагромадженими знаннями – це основа основ усіх решта рівностей, демократій і гуманізму. Це **якість** соціуму – його еліт, усіх нас, а не лише батьків чи школи. Жодні батьки, проводжаючи дітей у школу за знаннями чи у табори для оздоровлення, не кажуть бути їм розкольникими нації, мажорами чи терористами. Однак, на землі чомусь утворилися – за нібито непогано організованої системи освіти, державної підтримки науки, турботи про виховання молоді, – така суспільна система, як імперія зла, східно-арабські режими, ідеології чу-чхе і т. інше.

Отже, варто і треба говорити про духовно-моральну **орієнтацію** застосування набутих знань, інформація, яка при цьому мотивація нації, держави, її цінності та інтереси. Конче слід наголошувати на одухотвореності діяльності, знань, досвіду даної суспільної системи – демократичної або недемократичної, відкритої чи закритої, організованої на рівні тоталітаризму, великих і малих імперій, сучасних неоімперіалістів, олігархів та шовіністів щодо національних держав, які стали на шлях самостійного розвитку та вільного вибору вектора інтеграції у світове співтовариство. У цьому плані складник “духовний” характеризує притаманну інтелекту, розуму, досвіду та іншим внутрішнім моральним і креативним якостям людини унікальну її властивість – передавати для навчання орічевлені і неорічевлені знання, інформацію, природні ресурси, аби прийдешні їх освоїли, приростили, а відтак творили добро і кращий світ у його багатомірності.

Духовність і аксіологія в інформаційно-інтелектуальному забезпеченні державотворення

Запропонований з акцентом на духовність підхід до розгляду структури інтелектуальної діяльності дозволяє висвітлити важливий епістемологічний момент, потрібний, аби концептуально визначитися і глибше зрозуміти поняття потенціалу в науках **соціогуманістичного** напрямку, розмаїття якого (науковий, науково-технічний, кадровий, трудовий, творчий, інформаційний, інтелектуальний, духовний, виробничий, матеріальний, соціально-економічний і т. ін.) досить велике, водночас його значення є не меншим для інтелектуалізації суспільства та соціальної елітаризації в державі. У цьому разі, скажімо, інформаційний потенціал – показник тієї частини творчого виходу (результату) інтелектуального потенціалу, яка матеріалізована у різних носіях інформації і введена у суспільну систему комунікації та взаємодії для розв’язання тих чи інших наукових проблем. У такому широкому розумінні інформаційний потенціал інтегрує низку наступних елементів: нагромаджений інформаційний ресурс (тобто інформаційний тезаурус суспільства); національні інститути й модуси творення нових знань; наявність кадрів, творчих людей, які

володіють нагромадженими і створюють нові знання, що збільшують можливості розвитку (тобто людський фактор); систему комунікацій і поширення знань; інформаційну індустрію (застосування ЕОМ, програмно-математичне забезпечення тощо).

Звичайно, ці основні компоненти можна деталізувати, долучивши сюди творення й рівень розвитку національних інститутів інтелектуальної власності та інформаційного ринку; розвиток системи освіти, науки й швидкість поширення знань; розвиток електронного зв'язку, особливо телефонного, зв'язок бібліотек зі споживачами інформації за допомогою теле- та відеозасобів, інформаційну і інноваційну культуру людей, їх потреби і мотиви творчості, соціально-психологічний мікроклімат їх формування, комп'ютерну грамотність людей, комп'ютерний фонд мови й національного мовлення тощо.

Аналізуючи і узагальнюючи весь комплекс факторів інформаційного потенціалу в плані інтелектуалізації суспільства, не можна не виділяти такі основні напрямки розвитку інтелекту нації: інтелектуалізація машин (створення покоління ЕОМ з елементами штучного інтелекту); інтелектуалізація людського фактора (удосконалення національної освіти, науки, підвищення професіоналізму та інформаційної культури); інтелектуалізація суспільного середовища, тобто переведення у стан взаємовідповідності двох перших вищезгаданих напрямків (формування соціального замовлення, адекватність суспільних комунікацій та інформаційних потреб, розвиток соціальної інформатизації тощо). Однак, ще раз наголосимо, не можна питання інтелекту суспільства розглядати поза його духовністю, поза його мовою, тобто тих цеглин знань і досвіду, яким Шевченко дав означення “своя мудрість”, і завдяки яким можемо справді самостійно розвиватися і вперед “о власній силі йти” та увійти на рівних партнерських засадах у світове співтовариство, реалізувавши інноваційну модель вітчизняного розвитку як стратегічний напрямок національної ідеї в сучасних умовах.

Таким чином, не вдаючись у всі деталі інформаційних аспектів інтелектуалізації людини як духовної домінанти і носія інтелекту нації, характеристик еліт та розвитку адекватного суспільного середовища як певної критичної маси, необхідної для творення нових знань та ідей, – зробимо лише одним штрихом кілька зауважень, які, не лише на наш погляд, є актуальними для України, аби надалі не уподібнюватися до країн “третього світу”. Окрім успадкованого від імперії зла авторитарного мислення і поведінки, недостатньо використання прав людини і нації, назвемо такі: масовий, що вже став таким звично-ментальним, якщо не загальнонаціональним, розрив між словом і ділом; недбалість, непунктуальність, непорядність; консерватизм, інертність і стереотипність мислення; неповага до людини, її чеснот і талантів разом з надмірною повагою до зовнішніх ознак “елітарності” (посади, зв'язків, товщини гаманця і т.п.); глибокий матеріальний, психологічний і інформаційний розрив між “верхами” і “низами” суспільства, елітою і загалом; правовий нігілізм, нехіть до демократичних та інших нововведень, схильність до старих методів розв'язання проблем (протекція, хабарництво, кумівство, піар тощо); високий рівень корупції, злочинства, неповаги до законів, девіальна поведінка мажорів, заробляння чиновників на владі тощо

Ми не схильні фетишизувати значення інформаційного підходу до творення і оцінювання інтелектуальних здобутків людини чи нації. Поняття духовно-інтелектуального потенціалу ширше від інформаційного і включає його, бо враховує ідеї, нові знання, що не стали інформацією і не введені у суспільну систему комунікацій, позаяк перебувають на вербальному рівні (на стадії задумів, у пам'яті авторів і т.п.), а також позитивні і негативні характеристики самих носіїв. Формування ДПІ комплексно охоплює не лише інформаційні засоби, а й складний і довгий шлях становлення людини як основного його носія та генератора, творчої особистості, для розвитку й реалізації якої необхідні умови, що їх нація з причин інтелектуальної, політичної, економічної тощо повинна забезпечувати для “роблення добра” та блага як в регіональному, національному, так і в ширшого – загальнолюдському вимірі.

Беззаперечно, що духовно-інтелектуальний потенціал за будь-яких умов, навіть світових криз, щораз ширше відображатиме реальну вартість створеного нового ідеального

(знаннево-інформаційного, духовного) чи матеріального продукту, реалізація яких приносить країнам щораз більші прибутки. Надаремне посилюється увага до різних “капітальних” форм трансформації і розкриття ДПП, зокрема людського, інтелектуального та соціального капіталів, до проблем інтелектокористування в процесах модернізації економіки та інтелектуалізації української спільноти взагалі. Проте, ніколи нам не розкрити абсолютну вартість ДПП лише через економічну ефективність і модернізацію нашої господарки, через призму ролі різних видів капіталів в регіональному масштабі, якщо не ставитимемося до нього як до суспільного безцінного **скарбу** людини і нації, що особливим чином впливає на розвиток суспільства, інтелектуалізацію його інноваційної та іншої діяльності; як до феноменального **блага**, що акумулює освітній, науковий, духовний, культурологічний, інформаційно-мовний, рекреаційний, політичний та інші потенціали, які визначили і далі щораз більше визначатимуть цивілізаційну модель соціального прогресу в його планетарному вимірі.

Характерною ознакою інноваційного суспільства, модернізації його регіональних підсистем та надання їм нової якості є генерування знань, цінної інформації, збереження етнічної, культурної, промислової та іншої ідентичності, яка набуває статусу пріоритетної стратегічної діяльності: виробляти конкурентоспроможний продукт у вигляді нових концептуальних підходів та парадигм суспільного розвитку, технологій, відкриттів і винаходів, товарів і послуг, оригінальних методик і ноу-хау в підприємстві, політиці, культурі, медицині, водночас зберігаючи традиції нації. Це актуалізує оцінку духовно-інтелектуального супроводу національного шляху розвитку країни як ідеології, яка зумовлюється вимогами комплексного забезпечення ефективного функціонування усіх сфер діяльності – соціальної, економічної, фінансової, політичної, науково-технічної, виробничої, інноваційної, культурно-духовної, правової тощо. Зрозуміло, що таке оцінювання, своєю чергою, має охоплювати синергійні зусилля усіх сегментів людської життєдіяльності, починаючи від окремих особистостей, громад чи регіональних спільнот до ідеології нації, держави, а також ставлення до такої ідеології низки держав.

Особливим аспектом дослідження ціннісних параметрів інформації, що виступає «на рівні споживача», є її залежність власне від соціогуманістичних, соціально-психологічних характеристик суспільства – його потреб, мотивів та інноваційної культури, ментальності, якості еліт, їх духовно-інтелектуального потенціалу, рівня людського капіталу загалом. Усі ці параметри характеризуються не лише їх **економічною**, а й **соціальною** ефективністю, яка далеко не завжди має грошовий вираз та безпосередні практичні (вже сьогодні відчутні) виходи. Тому соціогуманістичний вимір та аксіологічні характеристики новоствореної інформації, окрім соціально-економічних характеристик (ціна, якість, довговічність новоствореного), мають і суто національно-духовні аспекти модернізації (прогресивність і демократичність нових ідей, їх духовне значення для нації та країни, піднесення іміджу в світі тощо). З цих причин розгляд економічної і соціальної ефективності повинен бути комплексним. Скажімо, індикатор прогресивності ідей, здавалось б, – суто соціальний, але під час модернізації він відображатиме не тільки новизну техніки, технології, а й **глибину** переробки сировини, тобто характеризуватиме ефективність використання підприємством **ресурсів**, їх трансформації в промисловий **потенціал**. Отже, модернізація промислового потенціалу чи то підприємства, чи регіону, насамперед, повинна націлювати колективи на розширення видів виробничої діяльності, а відповідно числа нарахувань додаткової вартості на продукцію, врешті, на піднесення рівня власних інновацій на шляху творення **постіндустріальної** економіки. Лише з урахуванням соціогуманістичної основи генерування нових знань, вимог національної безпеки суспільство може освоїти рух на випередження, виробити власні моделі інноваційного розвитку, а у кожному іншому випадку інтеграція, як і модернізація – це лише спроби позбутися статусу країни «периферійної», глобалізованої економічно сильними державами, що, врешті-решт, може призвести до втрати національної ідентичності й навіть державної самостійності.

Інноваційне суспільство, як і відповідна модернізація підприємств, може бути розбудоване передовсім при опорі на власні ресурси і сили, найперше інтелектуальні, що реалізуються у формі людського капіталу, трансформуючись в інтелектуальну власність, в розбудову країни, її національного потенціалу. Для цього необхідно цілеспрямовано та активно запозичувати новітні досягнення світової науки, сучасні технологічні ідеї та розширювати власну ринкову інфраструктуру. Зусилля суспільства в цьому напрямку можна позначити як інформотворчу активність суспільної системи (регіональної чи загальнонаціональної) – інноваційну, економічну, соціальну, креативну, когнітивну в створенні інформації (знань) певної цінності. Вона спрямована і сприяє розв'язанню даного класу проблем в галузі економіки, науки, техніки, соціальної сфері, державотворенні чи становленні нації. Цінність (якість) новоствореної інформації є системотворчим фактором розбудови певних загальнонаціональних чи регіональних об'єднань типу соціополісів, технопарків, бізнес-інкубаторів, національних Силіконових долин тощо, а також інтегральним індикатором їх економічної та соціальної ефективності. Тому інформаційна (перш за все когнітивно-креативна) і загалом інноваційна, в т. ч. громадська активність має стати стратегічним напрямком сучасної модернізації промислового потенціалу, який забезпечить створення знанневомісткої економіки і випереджувальний розвиток, а відтак – розв'язання проблем інтелектуалізації країни в цілому.

Таким чином, аксіологічний підхід до розбудови інформаційного суспільства в Україні, як і її орієнтація на інноваційну модель розвитку, модернізації усіх сфер життя, в т. ч. – регіональних спільнот, повинні вирізнятися особливою увагою щодо творення та нагромадження нової цінної інформації, удосконалення засобів її обробки й підвищення ефективності механізмів використання. Вельми важливо враховувати й те, що рівень і темпи розвитку як такого детермінуються впливами різних часових періодів. Насамперед це впливи потенціалу здобутків попередніх поколінь (періодів) – рівня їх освіти і самоосвіти, талановитості, творчої мотивації, патріотизму, громадянського та виховного ідеалів, врешті, власне ціннісно-орієнтаційної, тобто аксіологічної зрілості, з одного боку. З іншого, це вкрай підірвані імперською довготривалою асиміляцією можливості народу розв'язати проблеми національного, духовного відродження, до яких світ і далі байдужий.

Саме з цих причин досі соціогуманістичний концепт серед постколоніальних (посттоталітарних) держав не має відповідного статусу, а головне, **міжнародної** юрисдикції прямої сили. Це гальмує втілення в практику **паритетний** захист і людини, і нації як актуальний системно-функціональний чинник повернення народів, ослаблених загарбниками, додому, до їхніх духовних праджерел та формування у нібито своїх країнах середовищеспроможних умов, необхідних для відтворення і розвитку національно свідомих громадян. Через це в Україні широко не запрацював реверсний, червонокнижний режим у сфері духовно-культурного відродження титульної нації, триває окупація її мовно-інформаційного простору, не соціалізовані механізми люстрації, натуралізації іммігрантів, реституції духовно-культурних вартостей, каяття за злочини в минулому.

Це, своєю чергою, не дає можливості проводити заходи рекультрегіоналізації, тобто **рекультивувати** у потолочених територіях (регіонах) ті духовно-культурні цінності нації, знищення яких ще не досягнуло критичної **точки неповернення**. Що більше, відсутність належного міжнародного правового забезпечення соціогуманістичної візії не сприяє внутрішньому об'єднанню національно-патріотичних потуг у пострадянських країнах для будівництва національних держав. А, навпаки, стимулює інфільтрацію постімперських проектів, які знекровлюють справді національно-патріотичні сили в боротьбі з різними, часто підставними, засланими націоналістами, комуністами та іншими представниками так званої, керованої демократії та інтелектуального антиукраїнізму.

Україні потрібно не лише ефективно відстежувати міграційні **потреби** своїх суб'єктів інтелектуального потенціалу стосовно економічних, матеріально-побутових мотивацій, а й задоволення та захисту їх суспільних, духовних інтересів, національних цінностей, участі в житті держави і спільноти. Великий розрив між великою кількістю бідних і купкою олігархів

– це не тільки соціальна несправедливість, причина відтоку умів, а й розмивання патріотичності, національної гордості та ідентичності. Реалізація європейського вибору, вступ до світового економічного, політичного та інтелектуального просторів вимагають, передовсім, суспільної модернізації як явища, пов'язаного з новим розумінням європеїзації українськості у всій різноманітності її викликів. Пануюча олігархія не асоціює себе з Україною, хіба що, як джерелом збільшення своїх прибутків. Та й Захід ціниться нею як надійне місце розміщення своїх активів, навчання дітей, лікування, відпочинку, піару. А де ж місце **української культури** як першооснови національних ідей, патріотичних цінностей, їх прищеплення молоді? Чи не тому, що в Україні ще не було уряду, який думав би про відродження української культури, мови, освіти, духовності, а це може статися лише за умов **наявності** цих важливих цінностей в Президента України як справді пріоритетних, та **політичної волі**, урядової **злагоди** щодо їх реалізації, – дедалі більше зачищається територія держави народу, що дав їй назву, від українського Слова?

Запропонований аксіологічний підхід до модернізації в системі сучасних складників української ідеї акцентує увагу саме на: духовно-інтелектуальному потенціалі нації в соціогуманістичних, геополітичних, інтеграційних і цивілізаційних рамках; фахових, моральних, патріотичних та інших якісних характеристиках, насамперед національних, еліт як основних носіїв і продуцентів людського капіталу; потужних джерелах його поповнення, зокрема на розвиткові освіти, науки, культури, нових інформаційних, а не відсталіх сировинних технологій; випереджальній науково-технічній діяльності, творенні людської інтелектуальної власності як комфортного для розвитку середовища і розширення ринку для економічного простору. Вибір між розвиненою демократичною Європою і сировинною Євразією перманентно продовжується, і на час проведення модернізації, як процесу, насамперед, цивілізаційного, потрібен прозорий його моніторинг.

Для нації, що живе на “межі” розвиненого європейського і сировинного євразійського економічного просторів, католицького і православного культурного світу, різних військових блоків, дух референдуму 1 грудня 1991 року – вічний супутник, важкий як саме життя, але ж й життєво потрібний як щоденна дорожня аксіологічна карта в духовно-інтелектуальному, ідеологічному напрямі розвитку. Аби не поповнити лави аутсайдерів світового прогресу, слід постійно не лише модернізувати промисловість, а й постійно працювати і орієнтуватися на передові країни цивілізаційного розвитку. Діла добрі хай обновлюються, злі – не модернізуються. Модернізація наближує до європейських стандартів через гуртування, активізацію та інтелектуалізацію спільноти. Щоб не тільки бути гідними інноваційних діянь подвижників національної ідеї, що відійшли від нас, конче потрібно побороти корупцію, злочинство, мімікрію та підступне зрадництво живих. Це особливо важливо усвідомити у час творення держави, зокрема її модернізації для ще недостатньо сконсолідованої нації та об'єднання нації у державі, яка щойно розбудовується і удосконалюється за умов, погодьмося, далеких від соціогуманістичних.

Збереження духовно-культурних вартостей як соціогуманістичний імператив буття нації

Дедалі стає зрозумілішим, що без копіткої роботи спільноти, уряду, наукових і громадських інституцій Українську Національну Ідею (**УНІ**) втілити важко, тим більше на одній етнічно-культурній основі, головню, через цілеспрямоване багатомісцеве нищення цієї основи різними окупантами. Від окупаційної асиміляційної політики насамперед і найбільше постраждали мова, культура, Помісна церква, освіта, наука, історична пам'ять народу, його інформаційний простір, тобто гуманітарна сфера. Недаремне у "Молитві за Україну", яка часто публічно виконується як духовний Гімн нації, що встає з колін, співається: "Світлом науки і знання, нас, дітей, просвіти". Передовсім знаннево "окрадені невольники" довго наосліп блукають в цивілізованому світі, шукаючи свій шлях розвитку. Саме в просвітництві, в освіті, науці та інтелектуалізації народу, який на перекір усьому та всім піднявся і нині

звершує свій вибір, в допомозі модернізувати його економіку на науково-інноваційній базі – скритий глибинний концепт-конструкт сучасного соціогуманізму як вектора національного і духовного відродження, як готовності асиміляторів покаятися та реально допомогти (чи, принаймні, не заважати) ренесансу корінного народу. Але як діти, що знімаються на ноги, так і ослаблені народи, на рівні не можуть змагатися з потужною шовіністичною силою дорослих, котрі впродовж тривалого історичного часу здобули великий досвід шляхом перманентного вправлення на асиміляції, ізоляції та дезінформації, а найтрагічніше – в голодоморі, розстрілах поневолених та заселенню їхніх опустілих сільських хат чи міських квартир.

Проте, на каяття годі сподіватися. Ба більше, далі повсюдно (в економіці, мові, культурі, науці, освіті, ЗМІ) розкидається гостре каміння і терен на босі ноги молодой Української держави, якій нині колишні колонізатори "щедро" надають, приміром, тільки 25 відсотків часу для вітчизняного аудіо-візуального продукту в національному радіо-телепросторі, нахабно і цинічно тицяючи лінгво-етно-інтелектоцидним "недоліком" (що злочинно самі вчинили), мовляв, українці більше буцімто не в змозі освоїти без багатообіцяючої, благочинної і альтруїстичної "допомоги" чужинців, без їх навчання "по чому хліб і сіль по чім". Адже квотування вітчизняного інформаційного простору – крок до їх принизливої резервації на їхній ж рідній землі. Отже, чи не стане знову проведення модернізації, як колись індустріалізації, колективізації, "поза рамами нації" (за І. Франком), поза соціогуманістичними потребами духовного відродження соціуму, розмитого тими ж сусідами; поза захистом людини від подальшого її національного знеособлення, нищення її рідного слова як Логосу, а корінного (титульного) народу як Державного? І чи без нової **філософії допомоги ослабленим** – встануть і вистоять новонароджені держави?!

Хотілось би вірити, що чинний уряд України, нарешті, усвідомив основоположність гуманітарних питань в проголошеній ним модернізації економіки і соціуму. На засіданні новоствореної з цих питань Гуманітарної ради під головуванням Президента України Віктора Януковича, як повідомила газета "День" від 8-9 липня 2011 року, було порушено низку важливих питань розвитку гуманітарної сфери. З цього приводу відома газета відкрила навіть спеціальну рубрику "Посильна допомога експертів Президенту, який замислився над проблемами гуманітарної політики". Що більше, з огляду актуальності і серйозної зацікавленості проблематикою часопис запросив висловитися економістів, соціологів, політологів, зокрема науковців-суспільствознавців, журналістів. Одним словом, було запропоновано "всім, кому є що сказати, приєднатися". Однак, приєднатися мене спонукав не лише заклик, а саме давній науковий інтерес та певні напрацювання у гуманітарній сфері знань, головню інформаційно-ціннісний пошук відповіді на запитання: "Що потрібно Україні – традиційно залишкова гуманітарна політика чи **нова соціогуманістична парадигма буття нації?**" в щоденному племісциті, який доводиться їй проводити не тільки щодо реалізації власного шляху розвитку, а і збереження своєї автентичності та суверенітету, врешті, **українськості** "на своїй – не чужій землі".

Проте, чи відповіли експерти на це архіактуальне запитання? Як на мене, вони лише поглибили дискусії навколо поняття гуманітарної політики (**ГП**), виразно і однозначно не сказавши, що Україну може врятувати тільки нова парадигма буття, здатна захистити як від зовнішніх зодноріднюючих процесів сучасної цивілізаційної і залишково-імперської глобалізацій, якщо не відверто реваншистських постімперських інфільтрацій, так і від внутрішніх п'ятиколонників, що агресивно виражають свою ностальгію за імперським минулим. ГП без **зеленої ідеології з соціогуманістичними цінностями** – це чергова форма без змісту щодо збереження середовищеспроможності нації в край несприятливих умовах. Під сприятливими умовами розуміємо, головню, адекватне середовище ковітальної спільноти, яка є самодостатнім суб'єктом як власного розширеного відтворення, так і пов'язаних з цим духовних, гуманітарних напрямків діяльності – освіта, мова, культура, релігія, ЗМІ і т. інше.

На цьому тлі українська мова, культура потребують негайного червонокнижного захисту (аналогічно видам фауни і флори, яким загрожує зникнення) на рідній землі як духовний ексклюзив народу, як візія його життя, матриця дум і діянь. Тому я, на відміну від першого експерта п. А. Єрмолаєва, мабуть, найближчого до Президента, адже він директор Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України, не поділяю думку про те, що про ГП нині може йтися лише як таку, "яка б забезпечила гуманізацію (?) таких важливих сфер життя, як наука, освіта, культура". Це дуже вузьке розуміння і процесу гуманізації, і самої корони дерева ГП, хоча основне її відгалуження названо правильно. Та й сам директор змушений розширити складові ГП власним твердженням, що "навіть, здавалось б, вторинне (?) питання, яке зв'язано, наприклад, з історією чи освітою, часто стають (і це, на жаль, правда – С.В.) предметом політичної спекуляції". Значить, хочемо того чи ні, одразу додаються історична та політична компоненти ГП – пам'ять нації, її мова, герої, культурні традиції, тяглість розвитку спільноти, комунікації, ЗМІ тощо.

Це підтверджує рефлексія наступного експерта Оксани Пахльовської: нині в Україні "знищується слово як Логос, як хронотоп мислення і духовності, як вимір критичної думки, аналізу, діалогу. Відбулась люмпенізація усіх рівнів знання, всіх форм комунікації в суспільстві, які тримаються на культурних кодах". На її думку, гуманітарна наука "має своїм центром **мікрокосмос** людського життя, обернений у **макрокосмос** (підкреслено нами - С.В.) буття вселенського". Так мислячи, вона логічно виходить на модерні завдання ГП щодо інтелектуалізації влади, спільноти, бо "шлях до цивілізованого світу лежить через повернення до інтелектуальних змістів сучасної доби", до подолання екзистенційного вакууму.

Далі. Йдучи за вектором цивілізаційного розвитку та проголосивши курс на євроінтеграцію, Україна в сучасних умовах наражається на подвійні впливи **зодноріднення**. Як вже згадувалося, з одного боку, невідворотні глобалізаційні (світові, інтеграційні), а з іншого, – дошкульніші ностальгічно-імперські, неореваншистські інспірації, зомбування ними пересічної людини. У цьому контексті має рацію експерт – професор В.Панченко, коли констатує, що у гуманітарній сфері нині "ми маємо політику, спрямовану на знищення української ідентичності". Національній безпеці України загрожують окупації її інформаційного, масмедійного просторів Росією, спекуляції п'ятиколонників (і не лише) на мультикультурності, "радикалізмі" націоналістів, проявах буцімто жажливої нетолерантності та ксенофобії українців і т. інше. Проте, ніхто при цьому не говорить про загрозу ідеології російського шовінізму, завоювання свідомості жителів інших країн за допомогою ідеології "руського мира", про відновлення в Одесі радянсько-імперської практики вибору батьками мови навчання дітей, очевидно, що недалеко 15-ти відсоткова "гуманітарна" доплата вчителям російської мови, про потреби державної підтримки дрогового радіо, вітчизняних бібліотек, зрештою, **національного відродження українського в Україні**. Не випадково далі професор Л. Зашкільняк звернув увагу на те, що ГП – це ще й "державна політика в галузі ідеології та свідомості", які, мабуть, мають бути скеровані на збереження тотожності корінної нації. Мабуть, Президент знає, що Україна такої гуманітарної політики не тільки не має, а й в уряді ліквідована посада віце-прем'єра з гуманітарних питань; натомість міністерство освіти, науки, молодіжної політики і спорту очолює великий "українофіл".

Таким чином, ГП в Україні – це складний феномен в інформаційно-культурному, духовно-інтелектуальному, морально-ідеологічному житті держави, який має національний, інтеграційний та цивілізаційний виміри. Власне, я тому так широко виокремив сучасні її вектори, бо вони, аби їх охопити в **комплексі**, повинні обов'язково розглядатися не тільки на культурологічній основі, а і в інтегральній державній системі **УНІ**, в її триєдиних зрізах – минуле, сьогодення і майбутнє. Усе це, своєю чергою, повинно, нарешті, відповісти на відкрите запитання, поставлене перед українським соціумом Президентом України Л. Кучмою ще на початку його десятилітньої каденції: "Скажіть мені, яку Україну будувати?". Шкода, але й до нині немає не тільки чіткої державної системи духовно-інтелектуального

забезпечення як дороговказу та ідеологічно-інформаційного супроводу модерних державотворчих прагнень титульної нації, її нової соціогуманістичної політики в структурі УНІ, а й досі не чути лаконічного гасла, яке віддзеркалювало б **стратегічні** напрямні (складові) національної ідеї в сучасних умовах. Ба більше, не розглядається така ідея в інтеграційно-просторовому вимірі інноваційної доктрини розвитку України, не позиціонується як потужний нематеріальний (інтелектуальний) постколоніальний **актив** передньої лінії державного будівництва, а відтак, як магістральний вектор чи дорожня карта руху нації до **самореалізації** у вільному світовому співтоваристві – розмаїтті його культур, мов, релігій та інших ексклюзивних ознак. Адже Ідея – це Слово, Знання, Інформація, яким ідеологічно належить бути попереду матеріалізації. Слово завжди було перед усім. Дієвість системи "слово–дія–результат" постійно підтверджують значення **середовищеспроможності** нації: є продуктивні ідеї, думка, є ефективна діяльність, буде результат. Власне, в напрямку побудови саме **національної** держави, спроможної засобами ГП творити адекватне середовище, а відтак простір, які сприяли б відродженню основних ознак українського народу, варто спрямувати усі зусилля, а не розтрачувати їх на неукраїнські проекти засланих патріотів, радикалізмом, ксенофобією яких зловмисне страшать Європу на шкоду Україні, в "упор" не бачачи, що її національно свідомою людиною знову витіснена з державотворчого життя.

У такому сенсі гуманітарну сферу, по-перше, не можна розглядати поза широким полем духовної і соціальної життєдіяльності людини та нації щодо освіти, виховання, культури, науки, релігії, збереження інформаційного простору, національної ідентичності, свобод, прав і обов'язків, охорони здоров'я, соціального захисту і рівня добробуту, забезпечення гідних умов праці та відпочинку, занять фізкультурою, різними видами спорту тощо. По-друге, ця сфера вимагає адекватної державної політики, суспільного впливу, спрямованих на відродження української нації зусиллями консолідації усіх громадян, політичних і громадських організацій навколо державних інтересів і соціогуманістичних цінностей, тобто впровадження національної ідеї України, яка б стала частиною життя спільноти і людини в сучасному вимірі – етнокультурному, інтеграційному і цивілізаційному. Для забезпечення середовищеспроможності України конче потрібна **зелена ідеологія держави** як нова соціогуманістична парадигма буття нації, сучасна візія збереження її ідентичності. Кидання ослабленої нації в жорнова жорсткого ринку сильних світу сього – це вчинення нового гуманітарного злочину в ХХІ сторіччі за допомогою глобалізації та її інформаційних процесів зодноріднення.

За цих обставин, збереження національної тотожності титульного народу, який упродовж віків намагалися знищити за допомогою етно-лінгво-інтелектоциду, загарбань його територій, асиміляції та жорстоких заборон корінній нації мати власну державність, — вимагає вивчати **українську ідею** не лише як явище складної соціально-економічної, етнічної, культурно-мовної, релігійної, екологічної та іншої природи в духовно-інтелектуальному, феноменальному і вельми динамічному історичному контекстах, а і як багатофакторну програму сучасного **розвитку** країни, підвищення її суб'єктності, конкурентоспроможності і т. інше. Отже, це потрібно не лише для аналізу подій минулого, а й з огляду плану дій уряду (не залежно від його партійної приналежності) щодо нинішньої практики етнодержавотворення, формування громадянського та інформаційного модерного суспільства, соціогуманістичної політики буття народу, творення економіки знань, чіткого окреслення загальнонаціональних стратегічних пріоритетів, інтересів за умов посилення невідворотності зодноріднюючого впливу глобалізаційних, євроінтеграційних та інших цивілізаційних процесів. Словом, національна ідея - це не лише **програма дій** на завтра, засвоєння і збереження набутків минулого, його історичних, традиційних інституцій, а й науково обґрунтовані, сконсолідовані, інноваційні та інтеграційні спрямування сучасників у світоглядному, мотиваційно-ціннісному та інших духовно-інформаційних, просторово-часових вимірах.

Безумовно, це диктує всебічний підхід до передовсім інтеграційної стратегії розвитку України та її регіонів не тільки як сукупності способів і методів суспільного (економічного, політичного, соціального та ін.) управління групами (громадами) людей для цілеспрямування їх дій, вчинків у напрямку реалізації національної ідеї переважно **всередині** країни. Це додатково потребує особливої уваги з акцентом на збереження національної (етнічної, культурної, релігійної та іншої) **ідентичності** корінного народу як єдиного тіла, питомої мови нації, її культури в полі впливу потужних **зовнішніх** сил, які впродовж великого історичного періоду своїми різними зловмисними колонізаторсько-асиміляційними діями розмивали (і таки дещо розмили) нашу іншість в українському просторі, дезінтегрували титульну націю, загострили регіональний егоїзм, що більше: небезпеку федералізації. А ми сьогодні спокійно, нібито на науково обґрунтованих засадах констатуємо відмінності між Сходом і Заходом України, плодимо з цього приводу тексти, виголошуємо пустопорожні промови, оминаючи питання національної безпеки, бідності народу, негативів, пов'язаних з міграційними процесами, прищепленням молодому поколінню виховного українського ідеалу. За умов глобалізації злочинно замінювати елементами "гуманітарки" основоположні права людини і нації на гідний розвиток на своїй землі, на їх активну роль у творенні громадянської спільноти і національної держави.

Отже, за такої загрозливої суспільної ситуації, кризи перехідної економіки, знеособлення буття людини мова може вестись лише з врахуванням кількох фундаментальних речей. Передовсім потужний акцент повинен бути поставлений на **соціогуманістичний** компоненті стратегії як **новій парадигмі буття нації**, що оптимально поєднує людино-націо-державоцентричність як усередині країни, так і співпрацю з європейським (світовим) товариством на засадах паритетного захисту людини і нації в постколоніальному потолоченому просторі. Тобто з позиції цієї парадигми явище (процес) інтеграції розглядається в **бінарному** вимірі не тільки щодо **внутрішнього** (міжрегіонального) і **зовнішнього** (європейського, світового) векторів (просторів), а й щодо захисту **прав людини та національної ідентичності** кожного народу, насамперед – титульного, що дав назву державі і в якого поза межами цієї держави (за її національним простором) немає в світі іншої території для розвитку. Я – українець, бо народився в Україні – недостатній аргумент, якщо ти родився в військовому обозі загарбника і вимагаєш державного статусу його мови на колонізованій землі.

Бінарність трактування дискурсу "соціогуманістичний" стосується не лише стану людини в суспільстві, а й існування соціуму в системі **світових взаємовідносин**. Ілюзорним є захист прав людини, коли – беззахисна її нація. Соціогуманізм насамперед має адекватно віддзеркалювати процеси у сфері міжнародних стосунків націй і прав людини як взаємодію таких двох основних та багатовекторних конструкцій цивілізації, як "соціум" (громада, спільнота) і "гуманістичний" (людяний). З терміном "соціогуманістичний" пов'язуємо гуманізм людини і гуманістичний розвиток її нації (держави) як, насамперед, **когнітивно** необхідним мовно-інформаційним, водночас – природним **середовищем (простором)**, лише в якому людина може розмовляти, творити та розвиватися для свого народу та світу. З іншого боку, – лише етнічні спільноти формують ментальні ознаки соціальних об'єднань людей. Не моноетнічні спільноти, яким не притаманна певна національна специфіка сприйняття та інтерпретації навколишнього світу, форм і способів ставлення до природного і соціального середовища, перманентності передавання традиційної інформації від покоління до покоління як основи **тяглості** розвитку, не маючи достатньої критичної маси, можуть лише впливати на прояв тих чи інших ментально-національних характеристик, але не в стані їх генерувати.

Сучасні дії Німеччини, Франції, Англії щодо натуралізації іммігрантів, радикалізм норвезької трагедії свідчать: політика мультикультуралізму, як і "все, що йде поза рамами нації, се, за пророчими словами Франка, або фарисейство людей, що інтернаціональними ідеями раді би прикрити свої змагання до панування однієї нації над другою, або хоробрий сентименталізм фантастів, що раді би широкими "вселюдськими" фразами прикрити своє

духовне відчуження від рідної нації". Сучасне фарисейство ідеології "руського мира", в якому, за словами Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета, "Росія використовує Московський Патріархат як інструмент для впливу на Україну", її "креолізації" та маргіналізації українців, їх мови, зведення її до фольклору, пісень, але чомусь не богоугодної – особливо небезпечне. Неоімперський вогонь плавильного "котла" (який був привезений завойовником у військовому обозі ще царизмом) двох мов, "общей" історії, утиски прав представників і прочан УПЦ КП, нехтування культурно-релігійними традиціями України – все це безбожно освячується поза ідеологією розбудови українством своєї національної держави, Помісної церкви. І найстрашніше: така Держава, така Церква ігнорується, що більше, гуманітарна політика бачиться у витисненні з інформаційного простору української мови, недопущенні відродження історичної правди, народної пам'яті, дискредитуванні національних символів, традицій, борців за волю України, її героїв тощо. Нас привчають до межового шпагату багатовекторності, чотирьохконфесійності, двомовності, "общей" історії, але ніхто не турбується про збереження українськості.

Очевидно, що за таких обставин слід говорити не про окремі фрагменти "удосконалення" чинної гуманітарної політики, а про комплексну нову соціогуманістичну парадигму буття з акцентом на паритетний захист і **людини**, і **нації**. Сутність парадигми надзвичайно широка: вона стосується творчо-пошукових, науково-дослідних, проектно-конструкторських та інших життєво необхідних видів інноваційної діяльності на рівні різних продуктивних результатів (не лише винаходів, нових проектів у техніці, а й творів літератури, музики, мистецтва, народних традицій і промислів) як реальних підвалин **сталого** розвитку держав, які сьогодні віднесені до розряду тих, що прагнуть підвищити свій статус через повноформатне функціонування питомих мов, систем національної освіти, науки, культури, творення своєї інтелектуальної власності, інформаційного простору, ментальності, традицій, обрядів тощо. Зрештою, хочуть розвиватися завдяки піднесенню національних почувань вільного народу, який, хоч із запізненням, але по праву прагне втрутитися у міжнародний розподіл інтелектуальної праці, бути активним суб'єктом світового освітнього, наукового прогресу, піднятися на вищий рівень за допомогою духовно-культурної, соціогуманістичної спрямованості інноваційного поступу, залучивши до його моделі всі структури виробничої і соціальної сфер своєї та інших розвинених країн світу, що покалялися.

Отже, ця парадигма має **глобальний вимір**, водночас вона стосується будь-якого народу, який свого часу роз'єднував, завойовував та чинив інше імперське зло тим народам, що хотіли бути незалежними, і ще не усвідомив заподіяне зло. Власне, з огляду на це, здавалось би, інституції міжнародного співтовариства повинні надати всім націям і народностям, що після поневолення вибороли свободу, стали на шлях самостійного розвитку – соціогуманістичні **гарантії ренесансу та національної безпеки** щодо їх державотворчих ідей, особливо за умов дедалі більших ризиків постколоніальної ностальгії та нових реваншистсько-імперських гасел. То ж відкриті листи президента сусідньої держави до українського народу – це втручання в його внутрішні справи, а не підмога втіленню його національній ідеї та справді нової соціогуманістичної, а не пострадянської гуманітарної політики, пов'язаної з **комплексом** буття людини та її нації.

Наш недолік в освоєнні нової соціогуманістичної концепції полягає в у тім, що здобувши, за Джеймсом Мейсом, **лінгво-етно-інтелектоцидну** Україну, ми забули про духовно-інтелектуальні, культурологічні, освітні, знаннево-інформаційні, моральні чинники **творення і захисту українців**. А це доленосні фактори для втілення як націдеї, так і справедливої, морально-духовної соціогуманістичної політики. Навчання молодого покоління, в т.ч. патріотизму до УНІ, соціогуманізму – це святе діло, воно ніколи не пустує. Нема своєї ідеї, її заповнюють чужою. Світ не турбує, що дитина, яка тільки-що навчилася ходити, не може змагатися на рівних з бігуном на довгі дистанції, навіть якщо її дурять трикольоровими забавками: "Україна: от Ужгорода до Сахаліна". Нам не треба чужого, ми хочемо запанувати у своїй сторонці, але цьому заважає ентропія внутрішнього об'єднання,

патріотичного націоцентризму і достойного представлення України за її межами. Ми не хочемо, аби вовк Крылова сприймався як імперський, котрий щоденно погрожує ягнятку: "Ты уж виноват тем, что мне хочется кушать". Не може штучно створена імперією т. зв. радянська людина далі нищити сакральні цінності корінної нації як частки здобутків світової культурної мозаїки. З українців створюються націоналісти як вороги Росії, ксенофоби. З іншого боку, самими танцями, співами чи сосюрівськими закличками "Любіть Україну!" в умовах, коли інформація нівелює національні кордони, – тут не зарадити і не позбутися недоліків гомосов'єтикуса, доморощених нуворишей чи фанатів засланих патріотів. Світ, зокрема країни старої Європи ці питання не хвилюють, Україну черговий раз зраджують в її прагненні повернутися до своїх праджерел, зовнішня байдужість підсилює внутрішню пасивність.

На цьому тлі Україна не може розбудовуватися без чітко сформованої **Національної Ідеї** як фундаменту державотворення. Така ідея має не тільки виходити з **соціогуманістичних** засад стратегії розвитку України, з нової парадигми буття нації, що оптимально поєднує морально-націо-державоцентричність як усередині країни, так і співпрацю з європейським (світовим) співтовариством, а і ґрунтуватися на **культурологічній** основі, на імперативі паритетного захисту **людини** на тлі **її нації**, основних **ознак** цієї нації – власної землі, питомої мови, культури, Помісної Церкви тощо, для розвитку яких поза цією територією інших місць в світі немає. Вперше імплементуючи ці висхідні засади в пострадянському просторі, маємо твердо пам'ятати мудрі соціогуманістичні настанови Махатми Ганді своїй нації, що шукала свій шлях виходу з-під панування імперського колоніалізму: я повинен залишати всі вікна і двері відчиненими, я за те, аби звідусіль усі культури світу припливали до мого порогу, але нічого не може бути таким, що збиватиме мене з ніг і повинь zalиватиме мій дім.

Широко відомий інший великий подвижник соціогуманізму, якого ми досі не зрозуміли. Адже, соціогуманістичний імператив, але вже як ідею "сім'ї" у міжнародних стосунках (за якою до найслабших ставляться з найбільшою любов'ю, а голоси сильних світу не мають морального права залишити безголосими постколоніальні народи) - Папа Римський Іван Павло II переніс у третє тисячоліття, у національну, соціальну і духовно-моральну площину цілих народів та народностей, які прагнуть стати чи вже стали на шлях повернення до своїх духовних витоків. Це було 5 жовтня 1995 року в ООН під час його виступу з приводу святкування її п'ятдесятиріччя.

Ні світ, особливо Україна над ініціативою Папи, шкода, не застановилися. Але культура, мова, традиції хоча є надбанням нації, водночас вони феномен загальноцивілізаційний і служать розвитку культур інших народів і націй. Ця рефлексія притаманна сузір'ю великих соціогуманістів минулого і сьогодення, серед яких назвемо Вацлава Гавела. Коли узагальнити їх погляди, то, препаруючи їх до українських реалій, можна зазначити, як це зробив Понтифік під час пастирського візиту до Києва, згадавши Володимира Мономаха: Не дайте сильним світу цього запропастити людину. Однак, якщо і далі проводитимемо залишкову гуманітарну, а не соціогуманістичну політику буття націй, то й далі занепадатимуть цілі народи і народності, їх мови, культурні традиції, обряди, народні ремесла та етнічна ідентичність і середовищеспроможність.

Актуалізація інформаційно-просторової **моделі** розбудови національної держави, її **євроінтеграційних** намірів та розробки належної **соціогуманістичної** політики ставить на порядок денний нагальну потребу: опрацювати **систему** її ідеологічного забезпечення, яка ґрунтуватиметься на загальноукраїнських інтересах, що акумулюються такими сучасними складовими національної ідеї – **Україна: соборна, українська і гідна людини**. Тут я не буду деталізувати кожну складову, лише зазначу, що соборність – це не тільки географія, а й соборна здатність нації творити українську державу, наповнювати її добрими ділами, це наша свята святих. Водночас, українська Україна не означає підкинутого шовіністами гасла: Україна лише для українців. Звідси всеукраїнська мета: розбудувати власну державу як дім нації, як її рідну хату на **спільних** духовно-культурних цінностях, патріотичних почуваннях

та інтелектуальних кодах українського народу, на традиціях, нормах і правилах, притаманних його спільноті; на інноваційних засадах модернізації національної економіки, її перепрофілювання, модернізації та реструктуризації відповідно до нових завдань і національних інтересів України. Названі компоненти – це лише головні бренди довгого і відкритого списку факторів другого порядку, їх пріоритетів, ресурсів, інституцій, потрібних для реалізації того чи іншого складника УНІ, – головного і насущного для екзистенції українства.

Усі ці моменти мали б бути віддзеркалені в сучасних складових УНІ та введені в програми високих урядовців, розвинуті в їх усних месиджах щодо розвитку країни, її безпеки і сучасних викликів. Тоді про них почула б з їхніх вуст вся країна – без позірною лукавства та регіональної кон'юнктури змін, з огляду протиставлення і селекції електорату (Львівщина – Донеччина), без хитринок сказаного на камеру і далеко не соціогуманістичних діянь поза нею. Не випадково у древніх китайців безпека, зокрема Рада безпеки ООН стало позначається ієрогліфом, що зображає домок, в якому при всіх урядах впевнено і безпечно сидить жінка. У наших політиків про сегмент УНІ в системі національної безпеки, консолідації нації, тягlosti її розвитку і соціогуманістичних відносин, на жаль, згадується формально, пропагандистськи, а, значить, не щиро і поверхово.

У цьому сенсі акцентуємо увагу на двох моментах. По-перше, ми надаємо певне новаторське навантаження терміну "соціогуманістичний" порівняно з широкоживаним і затертим поняттям "гуманітарний". Соціогуманістичний не зводиться до одноразової гуманітарної **матеріальної** допомоги, пов'язаної з різними природними катаклізмами (землетруси, паводки і т. ін.), з нераціональною діяльністю людини (біженці воєнних конфліктів, різні екологічні катастрофи, гуманітарна місія військових) чи з "секонхендівською гуманітаркою". Все це паліативна допомога людям, які потрапили у матеріальні скрути, природні чи неприродні (водночас, нелюдяні) ситуації. У нашому дискурсі мова про сталий захист духовних і матеріальних цінностей титульних, корінних націй та народностей, їх традицій, мов, культур від зодноріднення не тільки невідворотними глобалізаційними впливами, а, головню, асиміляційними діями неокolonіалістів, які інспірують в інформаційний, освітній, науковий, економічний та інші простори свої замисли. На жаль, в Україні для цього наполегливо використовується поширене явище, яке нами було названо **інтелектуальним антиукраїнізмом** – зберегти імперську семіотику, намагання ввести дві державні мови, написати "общую" історію, демонструвати фільми, особливо – дитячі без перекладу українською, показово виступати у ВР російською, страшки федералізацією України і т. ін.

Як не парадоксально, в часи Незалежності імперська семіотика поповнюється антиукраїнською семантикою і аксіологією. Йде цинічне зомбування інтелекту людей, їх душ, цінностей та свідомості через ідеологію "руського мира", покриття нових територій "георгієвськими стрічками", нібито бойовим червоним прапором Другої світової війни і т. ін. Служба Божа за загиблими у злочинній битві двох нелюдів відправляється в Харкові на фоні пам'ятника третьому. Не дивно, що на площі Рози Люксембург (?) так важко устояти пам'ятнику Незалежності України. Найстрашніше те, що це роблять чільні церковники та надто респектабельні "доброжелатели" від гуманітарної сфери, креативно, нібито дуже науково і по-демократичному, але, найголовніше, не духовно і не з любов'ю до збереження автентичності українців як єдиної нації, а, значить – не соціогуманістично; навпаки, з далеким прицілом її остаточного розмиття, не визнання галичан українцями, "декомпозиції" України, її розшматування та імперської асиміляції окремих регіонів. З позицій соціогуманізму і Європейської хартії регіональних мов, російську мову в Україні аж ніяк не можна зараховувати до регіональних, бо вона, по-перше, має державний ареал свого розвитку в Росії; по-друге, їй і в Україні нічого не загрожує, навпаки, вона далі по-імперському пригнічує українську та інші справді регіональні – гагаузьку, мову кримчаків і т. ін. Саме українська скоро вимагатиме захисту, але чи це зрозуміє світ.

У нашому розумінні дискурс соціогуманістичний віддзеркалює **бінарну** парадигмальність, сутність якої полягає в паритетному підході до гармонізації прав і людини, і нації, їх захисту в адекватному, сприятливому для їх розвитку середовищі, в його якнайширшому інформаційно-мовному, світоглядному, національно-патріотичному, державотворчому, врешті, геополітичному, геостратегічному вимірі, а також в контексті потреб якнайшвидшого надання цій бінарності статусу **світового** морально-правового імперативу та **міжнародної** юрисдикції. Лише за такого комплексного підходу можна дотриматися **універсальності** принципу взаємодії стратегічно жорсткого інформаційно-мовного, культурно-етнічного **каркасу** кожної нації (народності) з гнучким, мобільним і щоденним його **поповненням** цивілізаційними досягненнями без ушкодження їхньої автентичності. Словом, консолідувати українську націю можна на основі етнічного і цивілізаційного, традиційного та інноваційного, власного і запозиченого. А це можливо зробити з позицій запропонованої нової соціогуманістичної парадигми буття нації. Паритетний захист і людини, і нації – альфа і омега цієї парадигми. Очевидно, йдеться не про імперсько-більшовицьку, так звану радянську людину без нації, вулиці та адреси.

По-друге. Запропонована національна Ідея як інформаційно-просторовий концепт: “Україна – соборна, українська і гідна людини” – це Велика **глобальна доктрина** розвитку всієї спільноти, **ідеологічного** основа її інформаційного забезпечення та проведення нової соціогуманістичної політики. У такому **широкому** аспекті вона виокремлює генеральні напрямні геополітичного, макроекономічного, етнокультурного, соціального, екологічного блоків, заодно пріоритети загальноукраїнського масштабу. Водночас у цій генеральній стратегічній доктрині розвитку України маємо вказати ті ресурси, механізми, фактори та їх переваги, зрештою духовно-інтелектуальний когнітаріат як елітоформуванняльне **ядро** нації, як її провідну верству творення знань світового рівня для **випереджального** поступу та адекватності нації цій високій місії. УНІ має акумулювати не лише етнічні, національні, а й цивілізаційні аспекти поступу. Зараз завойовують не тільки зброєю, а й засобами інтелектуальної власності, за допомогою потужних фінансових впливів, впровадження передових нанотехнологій, інспірування своєї ідеї в інформаційний простір сусіда, інженерії людських душ, шустеризації і т. інше. Інтелектуальне антиукраїнство – стає найнебезпечнішою зброєю розмиття національної ідентичності. Це особливо проявляється в намаганні написати не тільки “общую” історію, а й створити “спільні” підприємства, транспортно-газові системи, використати інтелектуальну власність, зросійшити інформаційний простір України тощо.

У цьому плані дедалі логічнішим, на наш погляд, бачиться таке тактичне робоче гасло Малої ідеї “**Знання, інформація і рух (чин, дія)**”, яке саме і є тим **прикладним соціогуманістичним** інструментарієм, тією частиною Великої стратегічної національної ідеї, що спрямовують сьогодні продуцентів лідерської інтелектуальної власності, енергію творчої і наукової молоді на інтенсивне використання нових знань, досягнень науки, інтелектуально-інноваційних чинників створення модерної національної держави та економіки, збільшення інвестицій у розвиток людини, її культури; на побудову інформаційного, громадянського й правового суспільства, збереження генофонду українського народу, його високої освіченості, креативності, духовності та моралі, на пізнання навколишнього світу, зменшення його ентропії та небезпек – внутрішніх і зовнішніх. Набуті знання виступають суспільно-інформаційною мембраною, яка не допускає проникнення неправди, вони підвищують імунітет (опірність) людини проти її денационалізації та дезінтеграції, водночас підвищують **середовищеспроможність** нації в плані розвитку вітчизняної освіти, науки, культури, підприємництва, екології на шляху досягнення цивілізаційного поступу. Проголошена урядом модернізація економіки має відбуватися на інноваційній, новаторсько-інформаційній і культурологічній основі. Знання, інформація – інструментарій реалізації складників Великої ідеї, яку не можна зводити до модернізації економіки, забуваючи інтелектуалізацію спільноти.

Принагідно лише коротко зазначимо, що національна ідея кожного народу є не лише об'єднуючим месиджем, а й унікальним інтелектуальним капіталом, ефективність реалізації якого – маркер життя – духовного і матеріального усієї спільноти, її авторитету в світі сьогодні, а ще більше – потенціал її майбутнього. Це сенс буття кожної нації – її суспільне “хто Ми” і особисте “хто Я і навіщо”, а в підсумку – це те, що всі маємо робимо разом, аби далі, коли інтегруємося в глобалізований світ не залишитися в зруйнованому, зоднорідненому просторі такими, що їх Шевченко назвав, – “і ми не ми, і я не я”, адже нічим не відрізнятимемося від інших. І тут найголовніший висновок: “Я є, бо є Ми” – об'єднана однією ідеєю соціальна спільнота, яка зберегла відрубність (відмінність) своєї культури, мови, ментальності, обрядів тощо. Є соборна нація як повноцінне, самодостатнє середовище, є інформаційний простір, який не гнітить, не розбалансовує це середовище – значить є національно свідомо, цілісна людина і адекватна зелена ідеологія, соціогуманістична політика, яка **духовно** наповнює це середовище, розширяючи його до національного простору.

У цьому контексті майбутнє України бачиться не в ентропії (невизначеності спільноти, хаосі, безпорядку, маргіналізації та її креолізації), а в негентропії, в **гармонізації**: а) національних інтересів та загальноновизнаних фундаментальних принципів свободи, соціального і економічного добробуту, захисту прав і людини, і нації; б) ліберальної (в центрі – людина, вільна ринкова економіка) і націоналістичної (акцент на розвиток нації, патріотичної любові до неї) ідеологій та створення на основі такого поєднання нової сучасної парадигми суспільного розвитку – **соціогуманістичної**, яка комплексно і паритетно захищала б людину і націю як когнітивно необхідне мовно-інформаційне, звукове, водночас природно-ексклюзивне середовище (тло, а відтак простір) на обітованій землі корінного народу, що дав ім'я державі і поза межами якої він немає іншої території, де можна було б зберегти та розвивати свою національну ідентичність, ментальність, культуру, народні промисли і т. інше. Власне, цій парадигмі конче, ще раз наголосимо, потрібно надати не лише міжнародний розголос, а й відповідне правове забезпечення.

Двадцятиріччя Української державності, яке, очевидно, надто скромно відсвяткували, хоча ще такої ювілейні дати в нашій історії не було, засвідчує принаймні **три** актуальні соціогуманістичні імперативи, які малодосліджені, однак, на наш погляд, повинні бути враховані в подальших наукових пошуках комплексної доктрини розвитку України та її регіонів. По-перше, інтеграційну стратегію розвитку регіонів не можна розглядати поза консолідуючими націю всеукраїнськими процесами, реалізацією української державницької ідеї та відповідним націоцентризмом як потужним мультиплікаційним націєтворчим і ренесансним вектором. По-друге, основними чинниками у наповненні такого вектора є творення нових знань, інтелектуального продукту як високоякісного інформаційного (ідеального, духовно-культурологічного) ресурсу для випереджувального розвитку реальної економіки (і не лише її) України, функціонування та захисту національного інформаційного простору, насиченість його вітчизняним доробком, який підносив би духовність, патріотизм, збільшував синергійний ефект державних зусиль українського соціуму, а не розколював його; врешті-решт, сприяв би внутрішній комунікації та поінформованості спільноти, поширенню загальнонаціональної мережі електронних бібліотек, доступність до Internet та інших послуг.

По-третє, вибір Україною інноваційної моделі свого розвитку, наміри створити інформаційне суспільство, знанневомістку економіку, а не консервувати вичерпну сировинну модель розвитку, інтегруватися в світовий простір, посісти там гідне місце серед розвинених держав і не бути постачальником сировини, дешевої робочої сили – усе це, як і багато інших проектів високого **духовно-інтелектуального** рівня, навколо яких можна було б інтегрувати регіони і консолідувати націю, вимагають глобальних нових парадигм, ідей, думок, знань, ноу-хау, меседжів відповідальної та креативної частини українського народу – його **еліт**, незалежно від місця їх осілості, етнічного походження, партійності і т. ін. Попри те,

лейтмотив тут один: без внутрішньої інтеграції нації, без її міжнародної підтримки за умов викликів глобалізації – немає сталої зовнішньої.

З огляду на це, Україні у виборі вектора інтеграції належить керуватися не територіальною подільністю на схід і захід, на північ і південь, а бажанням створити єдину **громадянську** націю, яка в просторовому загальноукраїнському вимірі якнайшвидше соціалізувала б свою національну ідею та відповідно долучилася б до здобутків світового співтовариства. Йдеться про **інтеграційно-просторовий** вимір, у якому при об'єднанні України головну роль відігравали б не регіональні кордони, не наявність історичного Збруча та містечкові орієнтації регіональних партій, а розробка концепції духовно-інтелектуального всенаціонального Обруча як системи світоглядного забезпечення державного будівництва; рекрутування патріотичної, інтелектуальної і моральної **еліти як критичної маси**, здатної на високому професійному рівні самовіддано та відповідально служити українському народові, припинивши ігри на штучно створених буцімто регіональних протистояннях і на панацеї пропонованого, скажімо, бюджетного федералізму, віддачі влади місцевим органам. До речі, сьогодні вододіл не по Збручу, він глобальніший: Або Україна, або "русский мир" і мало хто, особливо місцева влада – це розуміє чи, може, навпаки, ой, як розуміє.

Передовсім це стосується політичної еліти, дефіциту в її доробку ідеологічних, соціогуманістичних напрацювань щодо супроводу державотворчих процесів, національно-патріотичних почувань та інших високодуховних характеристик, котрі цивілізований світ давно визнав як обов'язкові моральні імперативи якісного служіння своєму народові. Тому ми є свідками не інтегрування до світових знань, впровадження новацій, передового досвіду і побудови відкритого громадянського і високоморального суспільства, а – багатовекторності, не зрозумілої позаблоковості та хаосу; тому у нас не держава для людини, а навпаки; тому точиться боротьба не за служіння народу, не за створення нової економіки знань, підвищення матеріального добробуту суспільного загалу (зменшення бідності, збільшення робочих місць), не за консенсус духовно-світоглядних цінностей народу, врешті, за цивілізаційний розвиток, а за найвищу державну посаду і політичне лідерство, за піар в ЗМІ для своєї персони, бренду кишенькової партії та збільшення регіонів її дислокації.

У нас регіональна, в т.ч. соціогуманістична політика ведеться не за підвищення рівня розвитку територій, громад, а точиться перманентна боротьба за електорат регіонів, не за їх ефективну інтеграцію (внутрішню, міжрегіональну, а відтак – зовнішню) в складі України, рівень її соціально-економічного, науково-технічного та іншого цивілізаційного розвитку, а за пошук відмінностей окремих регіонів, які буцімто - непереборні. І лише **національна еліта** (наукова, освітянська, менеджерська, художня, релігійна тощо) як духовно-інтелектуальна чолівка нації, ідеологічно озброєна українською ідеєю, базуючись на новій соціогуманістичній політиці, зможе відповідально і посилено взяти на себе проблеми розробки інтеграційної **стратегії** розвитку чи то України, чи то її регіонів на тривалий період. Визнання національної ідеї як суспільного договору між народом, владою і бізнесом гарантувала б не лише незворотність процесів духовного і національного відродження, а й усунула б хитання в протилежні боки внутрішньої і зовнішньої політики України, надало б соціального магнетизму її справді **новій** соціогуманістичній доктрині в світі. Уряд ще не зрозумів ні значення нової соціогуманістичної політики, ні ваги укладення Універсалу єдності нації. Політологи, ЗМІ стоять тут осторонь, на жаль, акцентують увагу загалом на процесах Печерського суду та піарі засланих патріотів.

Розв'язання проблемних світоглядних моментів – надскладне завдання, позаяк в ньому національна еліта водночас виступає доброякісним (чи навпаки, деструктивним) суб'єктом, регіональним об'єктом і всеукраїнським предметом наукових пошуків **вектора** стратегії розвитку, значення (економічне, соціальне, політичне, культурологічне, безпекове тощо) котрого зростатиме мірою поступу України у відносинах з сусідами та її вступу в міжнародні інтеграційні структури, інституції чи глобалізовані простори. Зовнішні ж фактори завжди діють через внутрішні сили і ресурси, а без збігу їх внутрішніх спрямувань – важко, а то й неможливо розраховувати на стабільний зовнішній вектор країни назагал. Тут поки що не

здіяні великі **резерви** громадських організацій, народних ініціатив, каналів суспільного телебачення, освіти, єдиної Помісної церкви тощо. Гіпотетично можна стверджувати, що цементуючою народ силою є пошук **універсуму** української ідеї, **синергії** загальнонаціональних інтересів і цінностей, які спроможні склеїти спільноту, зробити її толерантною та перетворити у соціально-економічну, культурологічну матрицю, котра акумулюватиме розмаїття барв і регіональних специфік різних територій України як багатогранний **ексклюзив єдиної громадянської нації**, а відтак – як потужний потенціал духовного її відродження на шляху використання і поповнення здобутків людства.

Отже, соціогуманістичний підхід до опрацювання інтеграційної стратегії розвитку української спільноти спрямовує на системне вивчення цілого комплексу чинників: економічних (виробнича та інноваційна діяльність, інвестиції і міжрегіональні зв'язки, нова інформаційна економіка, дохід і формування середнього класу, підвищення зайнятості тощо), соціальних (демографічна ситуація, соціальний захист, забезпеченість житлом, працею, охорона здоров'я, зниження рівня бідності і т. ін.), духовно-інтелектуальних (освіта, наука, культура, духовні цінності, релігійні орієнтації, вітчизняна еліта, її фаховий рівень, націє-державотворчі мотивації, інформаційні комунікації, мережі, історична пам'ять тощо). Окрім цього, він вимагає від дослідників приділення значної уваги впливові навколишнього середовища та гармонійності взаємовідносин з природою (екологія, довкілля, національна спрямованість і органічність інформаційного простору, збереження пам'яток історико-культурної спадщини, забезпечення тяглості розвитку питомої мови, батьківських традицій, природного ландшафту територій і т. ін.). Проте стан реальних досліджень не є адекватний цим вимогам. Якщо інноваційна модель України, її окремих регіонів ще певною мірою аналізується з позиції теорії і практики сталого розвитку економіки, її міжрегіональної інтеграції, екології, соціального стану людини, то фактори, які стосуються зеленої ідеології - захисту розвитку української нації, особливо в духовно-інтелектуальному, культурно-етнічному, соціально-психологічному, мовно-інформаційному, національно-ідейно-патріотичному вимірі, - й далі залишаються на маргінесі. Окрім цього, ми не навчилися відповідати на інформаційні, далеко не соціогуманістичні війни стосовно чи то присутності наших кольчуг в Іраку, чи то капіталів Каддафі в Україні, чи її небажання транспортувати російський газ "замерзлим" європейцям. Суб'єкт зловмисної дезінформації, дискредитування народу, аби викликати недовіру до нього, завжди – несоціогуманістичний, незалежно – ним є ближній чи не дуже сусід.

З огляду на це, повноформатна розбудова національної держави України вимагає негайного утвердження власної комплексної концепції соціогуманістичної політики всистемі нової парадигми буття нації, яка, акумулюючи напрацювання науковців, включала б такі стратегічні напрямки національного і духовного відродження:

- зелену ідеологію етнодержавотворення та відповідну духовно-інтелектуальне систему її інформаційного забезпечення;
- систему формування національної еліти, стратегію розвитку освіти, науки та суспільного інтелекту як базових елементів інноваційної моделі української державності;
- національний інформаційний, масмедійний простори держави і вільну комунікацію зі світовим співтовариством;
- розвиток питомої мови, культури, традицій і звичаїв, релігійної свободи титульного народу на створення об'єднаної Помісної Церкви, забезпечення вільного вибору церков національними меншинами, які становлять громадянську націю держави;
- видавничу справу, свободу слова, розвиток вітчизняного кінематографу, мистецтва;
- охорона здоров'я населення, природи та здорового способу життя;
- розвиток людини як творчої особистості та збереження національної ідентичності, ментальності народу, його історичної пам'яті як запорук збереження культурного розмаїття світу, піднесення його духовності – інтелектуалізації, гуманізації та елітаризації суспільних відносин, зміцнення міжетнічної та міжконфесійної толерантності;

- соціально-економічний, житлово-комунальний, матеріально-гуманітарний та інший соціальний захист, аби зменшити рівень бідності, водночас піднести рівень людського розвитку і матеріального добробуту.

Підвищення духовності, імплементація соціогуманістичних цілей та сенсу національної зеленої ідеології у свідомість спільноти є найвідповідальнішим у час глобалізації, водночас найскладнішим для реалізації напрямком регіональної політики держави, від якої залежить забезпечення цілісності та монолітності **української громадянської нації**. Здійсненню такого напрямку політики може допомогти українцям усвідомити вагу соціогуманістичних позитивів загальнонаціональної ідеології для зміцнення їх єдності, врешті зрозуміти істину: щоб зберегти себе як ексклюзивну цінність світовому розмаїтті за умов посилення його зодноріднення, Україна повинна бути – одна, соборна і неподільна. Це, по-перше, стимулюватиме механізми практичного забезпечення консолідуючої дії національної ідеї з урахуванням духовно-інтелектуальних, мовно-інформаційних, етно-культурних специфік та суспільно-політичних орієнтацій окремих регіонів щодо оптимальності вибору преференцій сучасного розвитку, його інноваційно-модернізаційної складової, зрештою ідеологічного вектора стратегічного партнерства на загальнодержавному рівневі.

По-друге, виокремить нагальну потребу розробки соціогуманістичних основ державної **зеленої**, а не партійної ідеології, її впровадження у справді широке суспільне середовище – адекватне новому історичному розвитку українського соціуму та викликам, пов'язаних з необхідністю усвідомлення актуальності процесів державотворення та становлення нації як централізованої та євроорієнтованої. Україна зможе посісти гідне місце в європейському і світовому просторі, якщо їй вдасться розвинути свій науково-технічний, соціально-економічний потенціали, досягнути єдності релігійних конфесій, тобто тих сфер духовно-культурної діяльності суспільства (людини, громад, нації), що безпосередньо стосуються інтелектуального, інформаційного контексту, його якісно нового соціогуманістичного наповнення як компенсації за колишнє приниження титульної нації сильними світу цього та міжнародного **превентиву** недопущення такого неморального, нелюдяного стану в майбутньому.

УДК 316.422

Аналізується вузьке розуміння існуючої гуманітарної політики, її нездатність захистити національну ідентичність українства за умов посилення загроз окупації їхнього інформаційного простору та поширення патогенного впливу неоімперіалізму чужого слова на сфери вітчизняної освіти, науки, економіки, культури тощо. У цьому контексті висвітлено актуалізацію потреби широкого впровадження нової соціогуманістичної парадигми буття, обов'язковим духовно-моральним імперативом якої має стати в міжнародному масштабі бінарний захист і людини, і націй на всіх етапах їх відродження, формування власного духовно-інтелектуального потенціалу та нагальність належної його оцінки в системі соціально-економічного, науково-технічного, духовно-культурного, екологічного та іншого розвитку.

Ключові слова: гуманітарна політика, соціогуманістична парадигма буття, бінарний захист людини і нації, українська національна ідея, інформаційний простір, оцінювання інформації, духовно-інтелектуальний потенціал.

The narrow conception of the existing humanities policy and its inability to protect the national identity of Ukrainians in the in conditions of the increase of occupation threat of its informational space and increase of the pathogenic influence of neoimperialism of alien word on the national education, science, economy, culture etc is analyzed. In this context the necessity the wide implementation of new socio-humanistic existence paradigm with the compulsory spiritual and moral imperative of the binary protection, on the international level, the man and nations on the all stages of their renaissance, formations of its own spiritual-intellectual potential and urgency of its

appropriate estimation in system of social and economic, scientific and technical, spiritual-cultural, ecological and other development has been actualized.

Key words: humanistic policy, socio-humanistic existence paradigm, binary protection of man and nation, Ukrainian national idea, informational space, .spiritual-intellectual potential

Анализується узке розуміння існуючої гуманітарної політики, її неспроможність захистити національну ідентичність українців в умовах посилення небезпек окупації їх інформаційного простору і розширення патогенного впливу неімперіалізму чужого слова на сфери вітчизняної науки, освіти, економіки, культури. В цьому контексті освітається актуалізація потреби широкого впровадження нової соціогуманістичної парадигми буття, обов'язковим духовно-моральним імперативом якої повинна стати в міжнародному масштабі бінарна захиста і людини, і нації на всіх етапах їх відродження, формування власного духовно-інтелектуального потенціалу і наявність відповідної його оцінки в системі соціально-економічного, науково-технічного, духовно-культурного, екологічного і іншого розвитку.

Ключевые слова: гуманітарна політика, соціогуманістична парадигма буття, бінарна захиста людини і нації, українська національна ідея, інформаційне простору, оцінка інформації, духовно-інтелектуальний потенціал.

Надійшла до редколегії 11.10.2011 р.

© Вовканич С.Й., 2012